

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Pottenbakkersstraat 9-11 (Damme, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021E129
Juni 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek.....	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden.....	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein.....	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	12
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.4	Assessmentrapport	13
1.4.1	Introductie tot het projectgebied	14
1.4.1.1	Ruimtelijke situering	14
1.4.1.2	Geplande werken.....	15
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie.....	21
1.4.2.1	Landschappelijke situering	21
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	23
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie.....	24
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen	25
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis.....	26
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden.....	26
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	35
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen.....	42
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen	49
1.5	Synthese	52
2	Bibliografie.....	54

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).	8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 5: Foto's huidige toestand van het terrein (bron: opdrachtgever).....	16
Figuur 6: Te behouden gevels weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Synthese geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Inplantingsplan gelijkvloers (bron: opdrachtgever).	19
Figuur 9: Funderings- en rioleringsplan (bron: opdrachtgever).	19
Figuur 10: Doorsnede nieuwe toestand (bron: opdrachtgever).....	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	21
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	22
Figuur 13: Hoogtevelroop, NW-ZO (bron: Geopunt).....	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	24
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	25
Figuur 17: Opbouw van het stadsareaal op de doorsnede door de Zwingeul ter hoogte van de weide Solvay, met vermoedelijke locatie plangebied met een rode contour	27
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).	28
Figuur 19: Schematische voorstelling van de verschillende landschappen van het wadgebied in relatie met de waterstanden. HWs: gemiddeld hoogwater bij springtij, HWd: gemiddeld hoogwater bij doortij, LWs: gemiddeld laagwater bij springtij (Bron: Baeteman, C. p.4.)	35
Figuur 20: De Zwinstreek omstreeks 1300. De groene zone betreft ingepolderde schorren. (bron: Termote, J. 2012).	38
Figuur 21: Het havenareaal van Damme op de kaart van Deventer, ca. 1550, het plangebied is aangeduid met een rode contour (bron: Termote, J. Zwaenepoel, A. 2020: p.16).	40
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (bron: KBR).	43

Figuur 23: De stad Damme door Marcus Gerards, 1562 met aanduiding van de publieke gebouwen de waterwerken en de poorten (bron: Termote, J. Zwaenepoel, A. 2020: p. 23). ..	44
Figuur 24: Plan van 1702 (Stadsarchief Damme).	45
Figuur 25: Plan van Senneton de Chermont, 1703 (Bron: Stadsarchief Damme).	45
Figuur 26: Plan van Damme, 1746 (Bron: Stadsarchief Damme).	46
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	46
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	47
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1884 (Bron: Cartesius).	47
Figuur 30: projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1910 (Bron: Cartesius).	48
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	49
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979- 1990 (Bron: Geopunt).	50
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000- 2003 (Bron: Geopunt).	50
Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008- 2011 (Bron: Geopunt).	51
Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	51

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

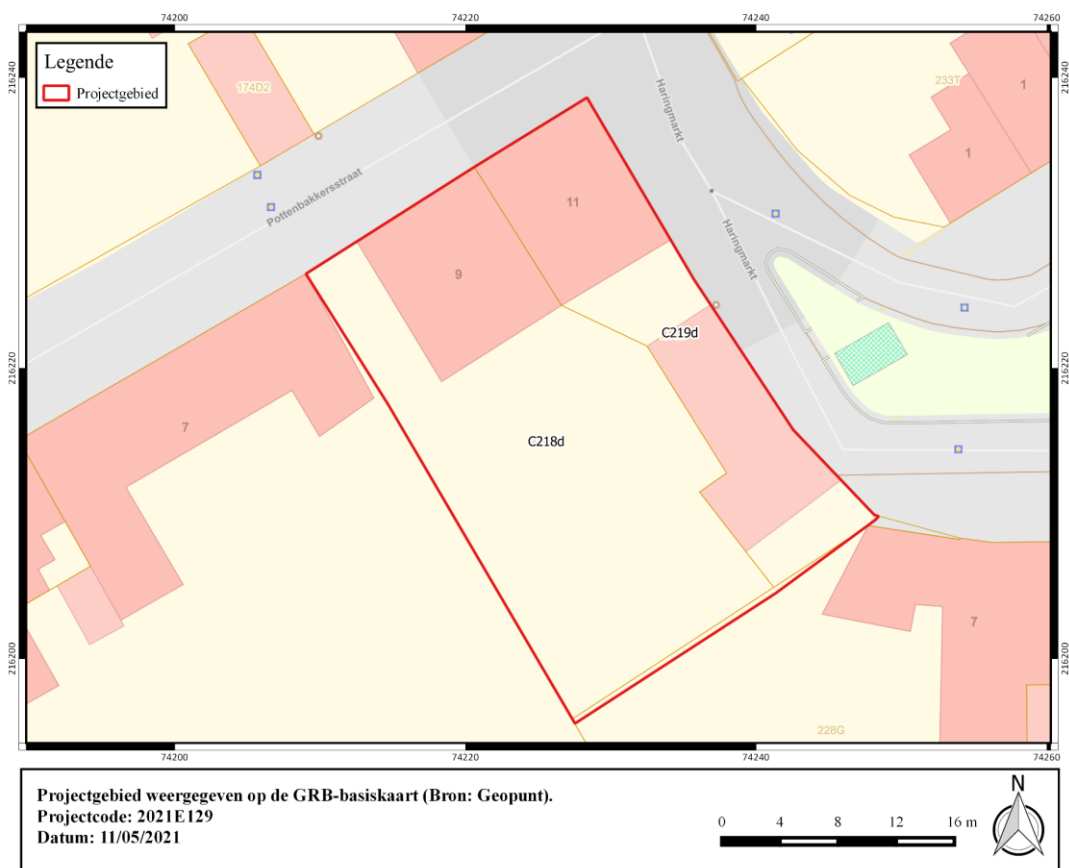
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

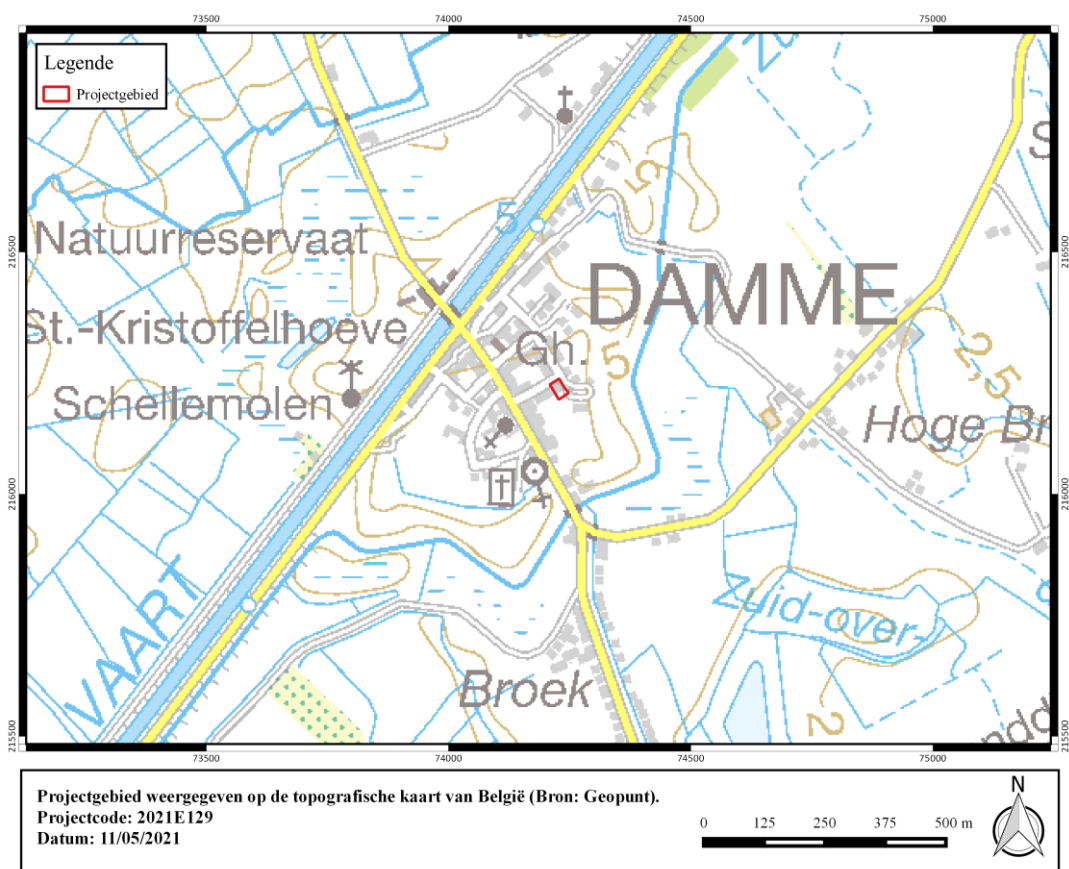
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Damme
	Deelgemeente	/
	Postcode	8340
	Adres	Pottenbakkersstraat 9-11 Damme
	Toponiem	Pottenbakkersstraat 9-11
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 74189$ $Y_{\min} = 216194$ $X_{\max} = 74260$ $Y_{\max} = 216243$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Damme, Afdeling 1, Sectie C, nr's: 218d, 219d Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Damme. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 827 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het plangebied is op heden bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Damme Pottenbakkersstraat werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstering van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

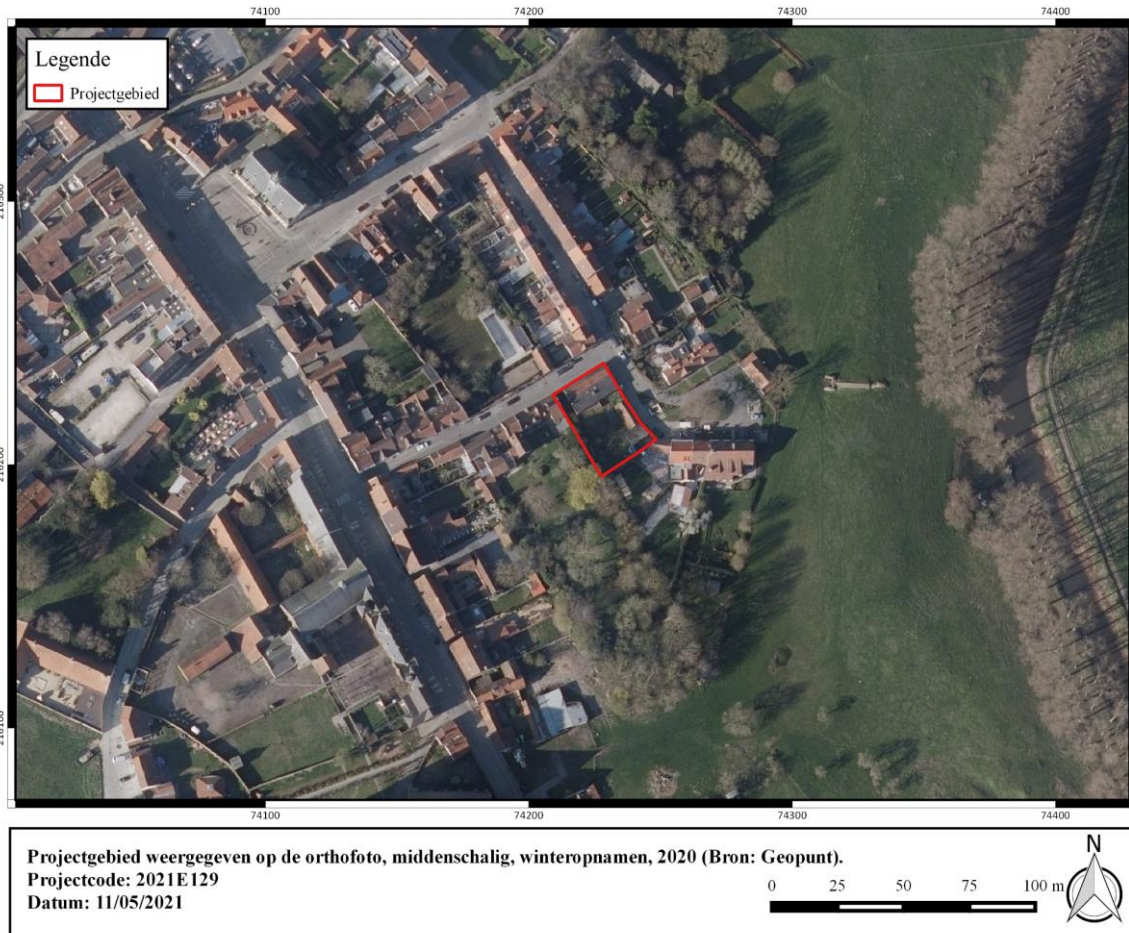
Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Damme, in de provincie West-Vlaanderen. Het plangebied grenst ten noorden aan de Pottenbakkersstraat en ten oosten aan de Haringmarkt. De stadskern van Damme (Markt) situeert zich ca. 140 meter ten noordwesten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Geplande werken

1.4.1.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 827 m².

Op heden is ca. 306 m² van het terrein bebouwd. De bebouwing aan de straatzijde van de Pottenbakkersstraat bestaat uit twee woonhuizen die teruggaan op 4 éénlaagshuisjes uit de eerste helft van de 19e eeuw, met recentere achterbouw. Het gebouw centraal betreft een garage met aangrenzende koterij. Dit gebouwenbestand is op heden niet onderkelderd. Aangrenzend bij het gebouw situeert zich een terras in betondallen. De rest van het terrein is ingericht als tuinzone.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

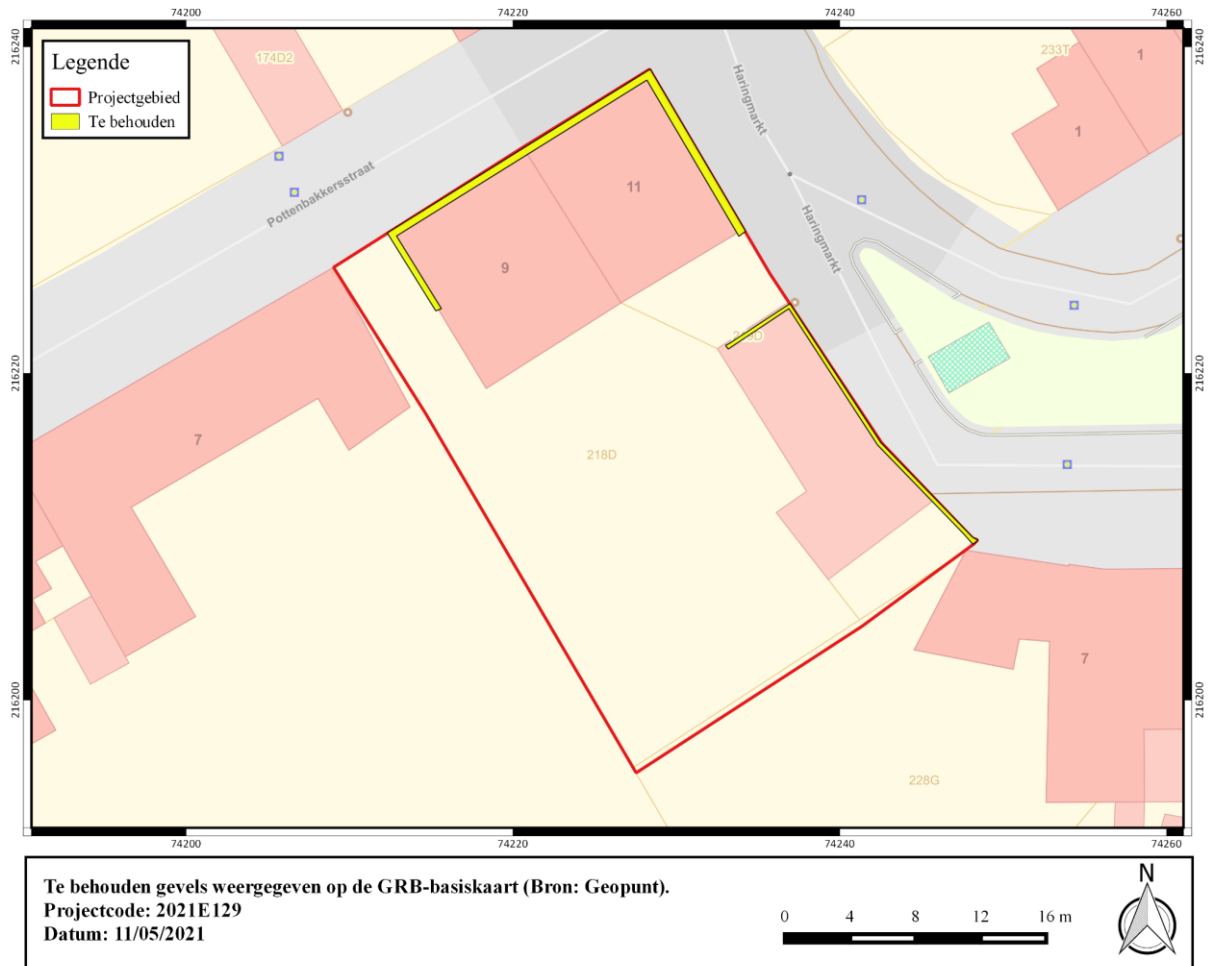

Figuur 5: Foto's huidige toestand van het terrein (bron: opdrachtgever).

1.4.1.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant het verbouwen van 2 ééngezinswoningen met bijgebouwen tot 4 ééngezinswoningen. De bestaande garage en bijhorende koterij, alsook de achterbouw van de huizen aan de Pottenbakkersstraat worden hiertoe gesloopt. De straatgevels en kopgevels blijven wél bewaard.

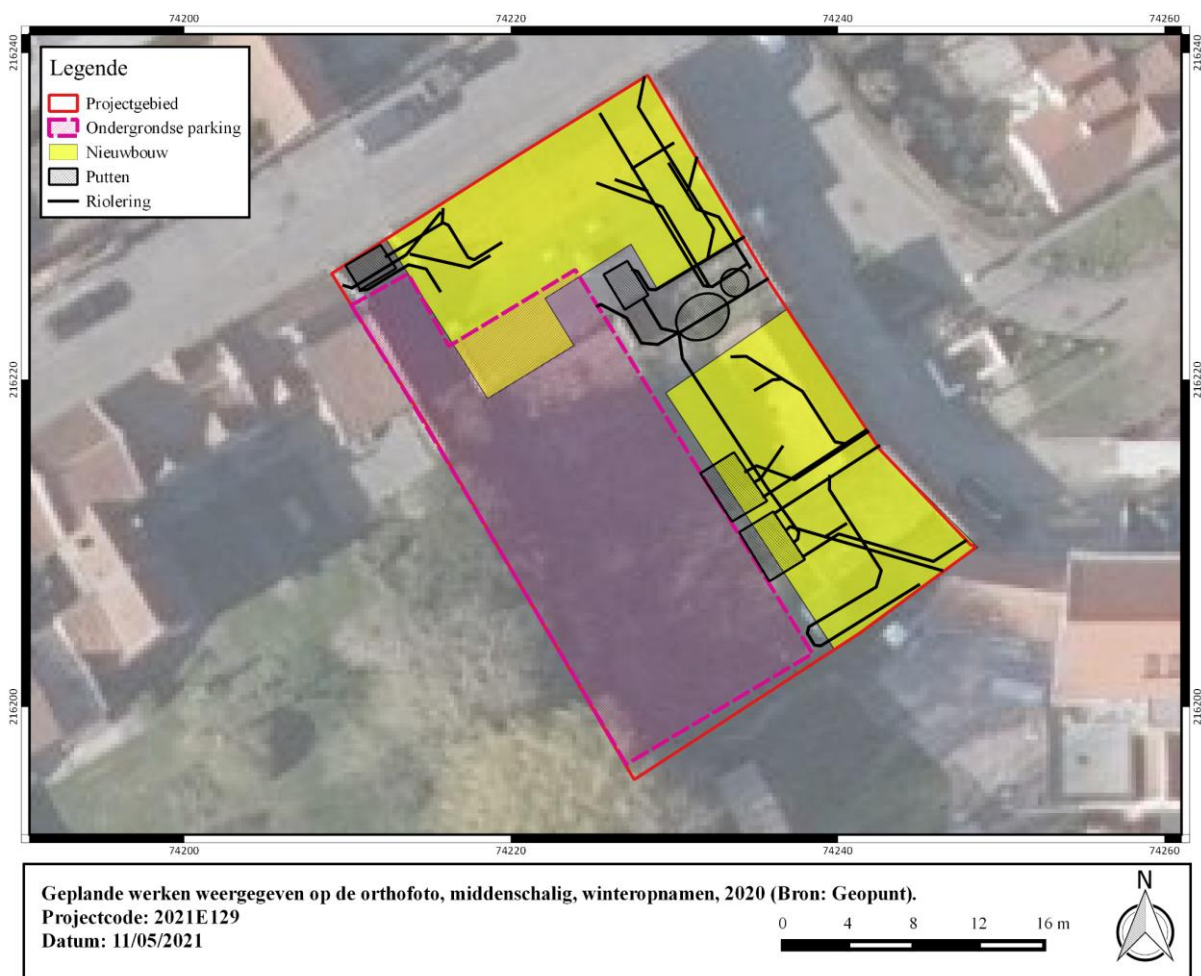

Figuur 6: Te behouden gevels weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

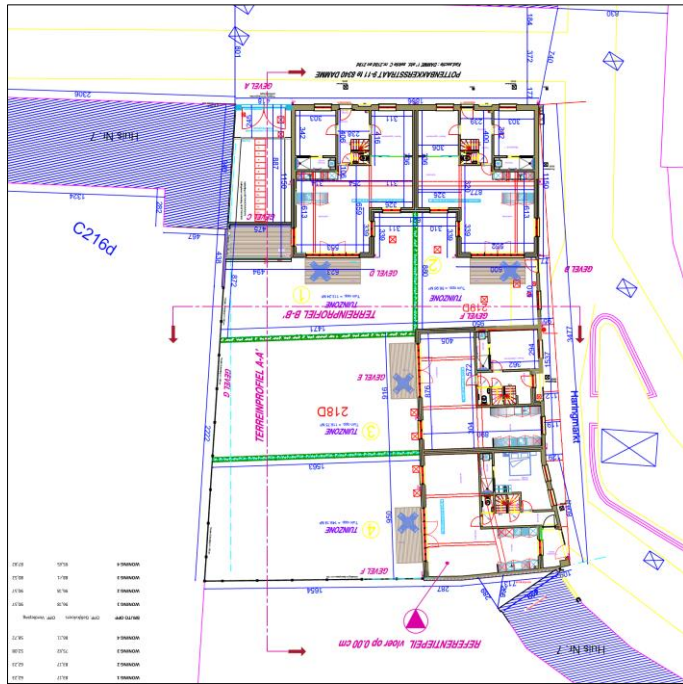
Na de noodzakelijke sloopwerken worden de nieuwe woningen gerealiseerd. In het kader van de geplande werken wordt tevens een ondergrondse parkeergarage met in- en uitrit voorzien. De gevels worden gerenoveerd volgens de richtlijnen van Onroerend Erfgoed. De geplande werken omvatten tevens de heraanleg van alle nutsvoorzieningen en de heraanleg van de tuin.

Concreet worden volgende bodemingrepen voorzien:

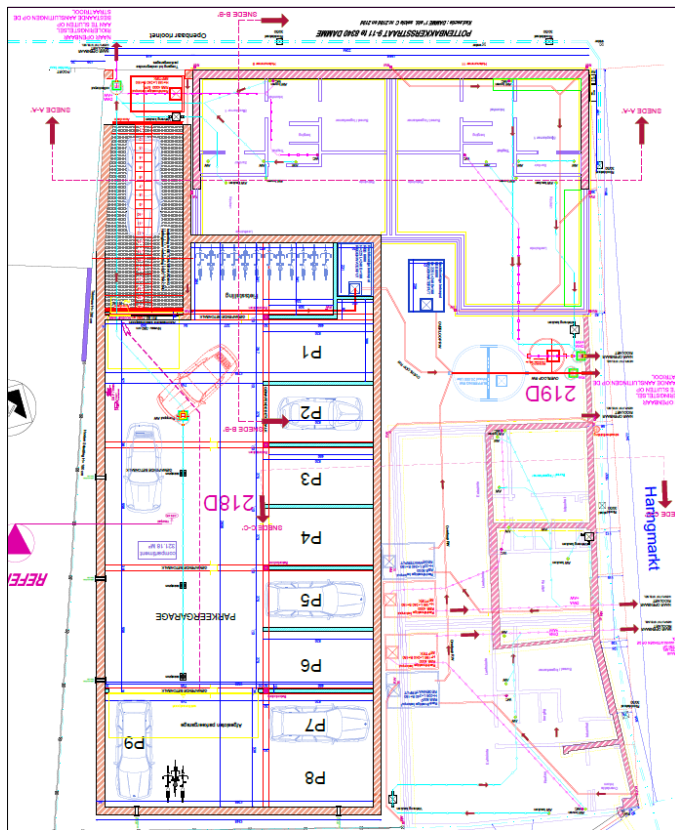
- De realisatie van nieuwbouw over een gecombineerde oppervlakte van ca. 370 m². Deze nieuwbouw wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 100 cm-mv) en een vloerplaat (ca. 50 cm-mv).
- De realisatie van een ondergronds niveau dat plaats zal bieden aan parkeerplaatsen en fietsenstallingen. Dit ondergronds niveau wordt aangelegd tot een diepte van ca. 4 m-mv, inclusief vloerplaat over een oppervlakte van ca. 378 m².
- De realisatie van nieuwe riolering die zal aansluiten op nieuwe putten. De nieuwe putten hebben een gecombineerde oppervlakte van ca. 33 m² en worden aangelegd tot op een diepte van ca. 2 m-mv. Voor de riolering dient een sleuf uitgegraven te worden van ca. 70 cm diep en 50 cm breed.
- De rest van het terrein wordt aangelegd als terras of tuinzone. Voor deze buitenaanleg dient een bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv.

Figuur 7: Synthese geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

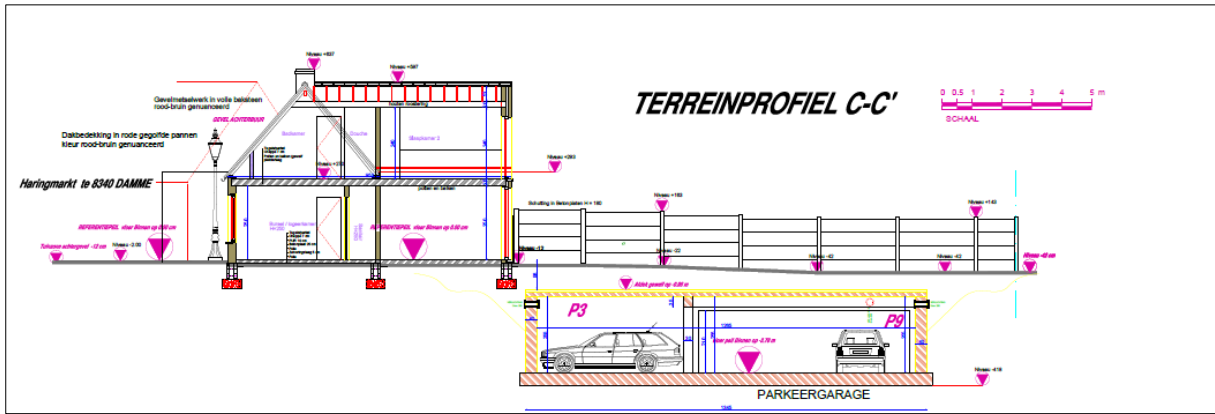

Figuur 8: Inplantingsplan gelijkvloers (bron: opdrachtgever).

Figuur 9: Funderings- en rioleringsplan (bron: opdrachtgever).

Figuur 10: Doorsnede nieuwe toestand (bron: opdrachtgever).

1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

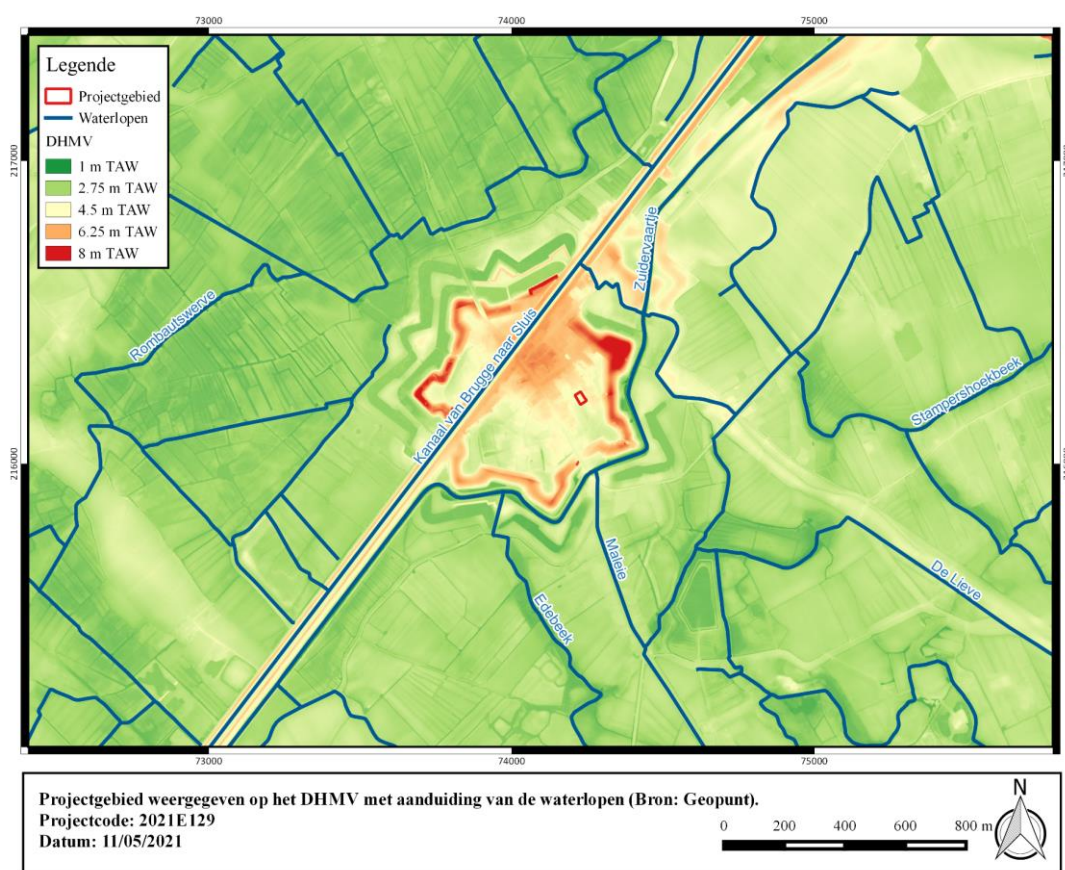
1.4.2.1 Landschappelijke situering

Landschappelijk is het plangebied gelegen in de kustpolders.

De vestingen van Damme zijn nog duidelijk te herkennen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen. De stadskern van Damme is tot ontwikkeling gekomen op een kreekruggrond.

Het plangebied zelf is gelegen op een hoogte van ca. 4.5 m TAW en kent een relatief vlak verloop.

Hydrografisch is het plangebied gelegen in het bekken van de Brugse polders, deelbekken Zwinstreek. Het grondgebied van Damme wordt doorsneden door verschillende waterlopen, waarvan de Damse Vaart, ook wel Kanaal Brugge-Sluis genoemd, de belangrijkste is.

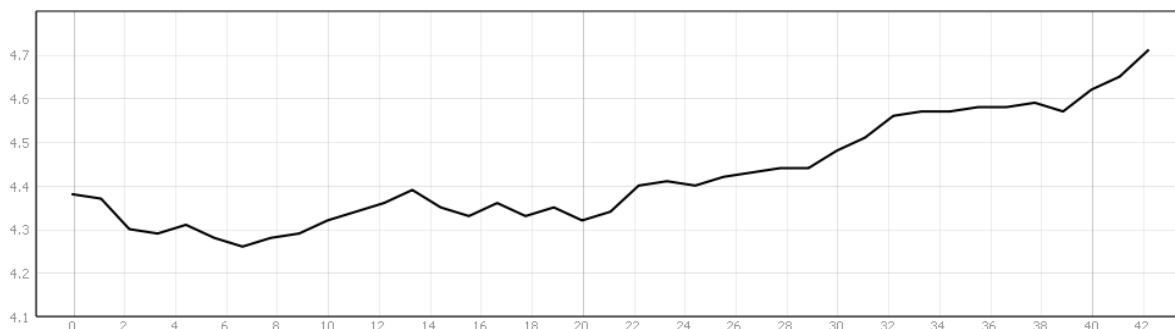

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

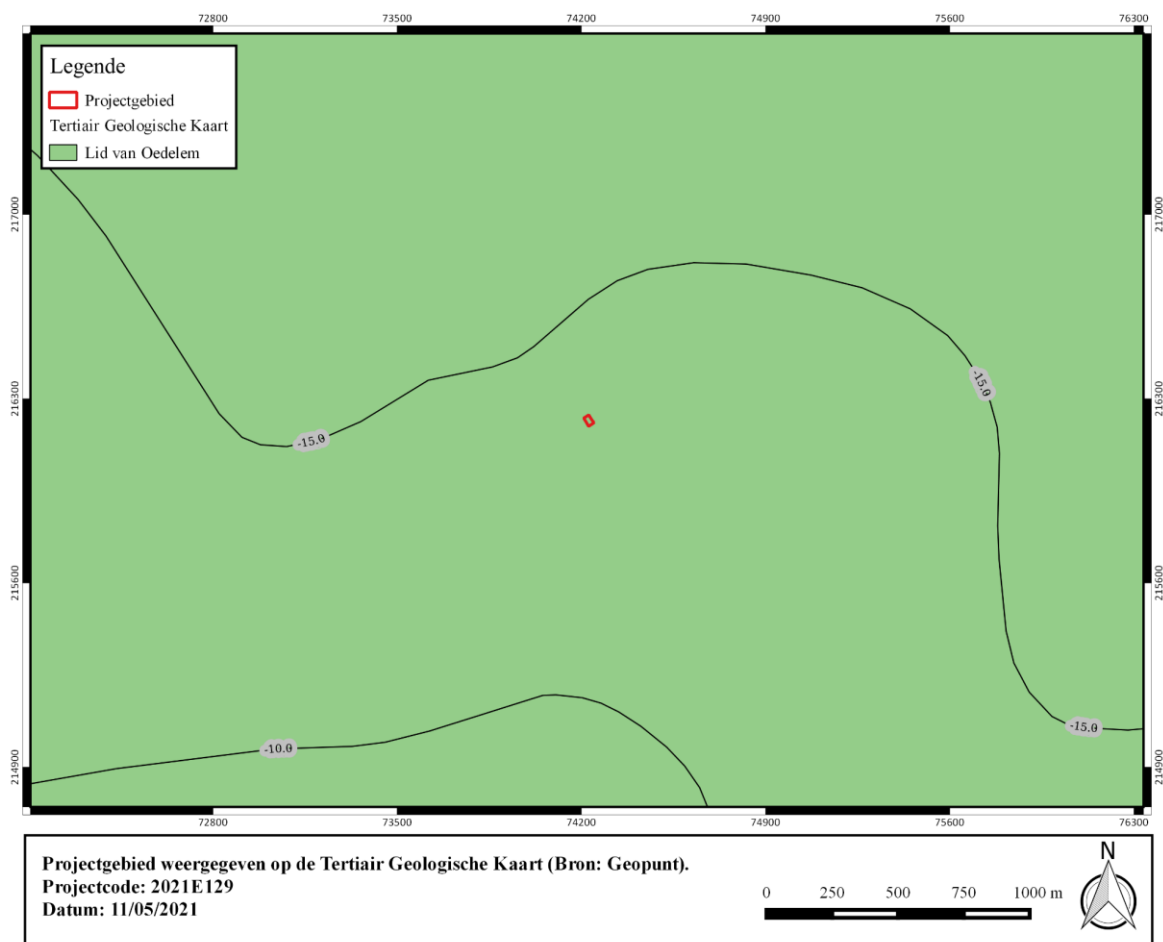

Figuur 13: Hoogterloop, NW-ZO (bron: Geopunt).

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Oedelem (Formatie van Aalter)**. De Formatie van Aalter bestaat voornamelijk uit ondiep-mariene of kustnabije zandige sedimenten en komt enkel voor in het noordoosten van West-Vlaanderen en het noordwesten van Oost-Vlaanderen.

Het Lid van Oedelem bestaat uit een grijs fijn zand dat bovenaan zeer fossielhoudend is. Er kunnen drie niveaus met kalkzandsteenbanken voorkomen. Het lid is gesedimenteerd in distributiegeulen in een wadden- of riviermondingsomgeving, terwijl verder naar het oosten (in de streek rond Gent) er eerder lagunaire omstandigheden heersten.

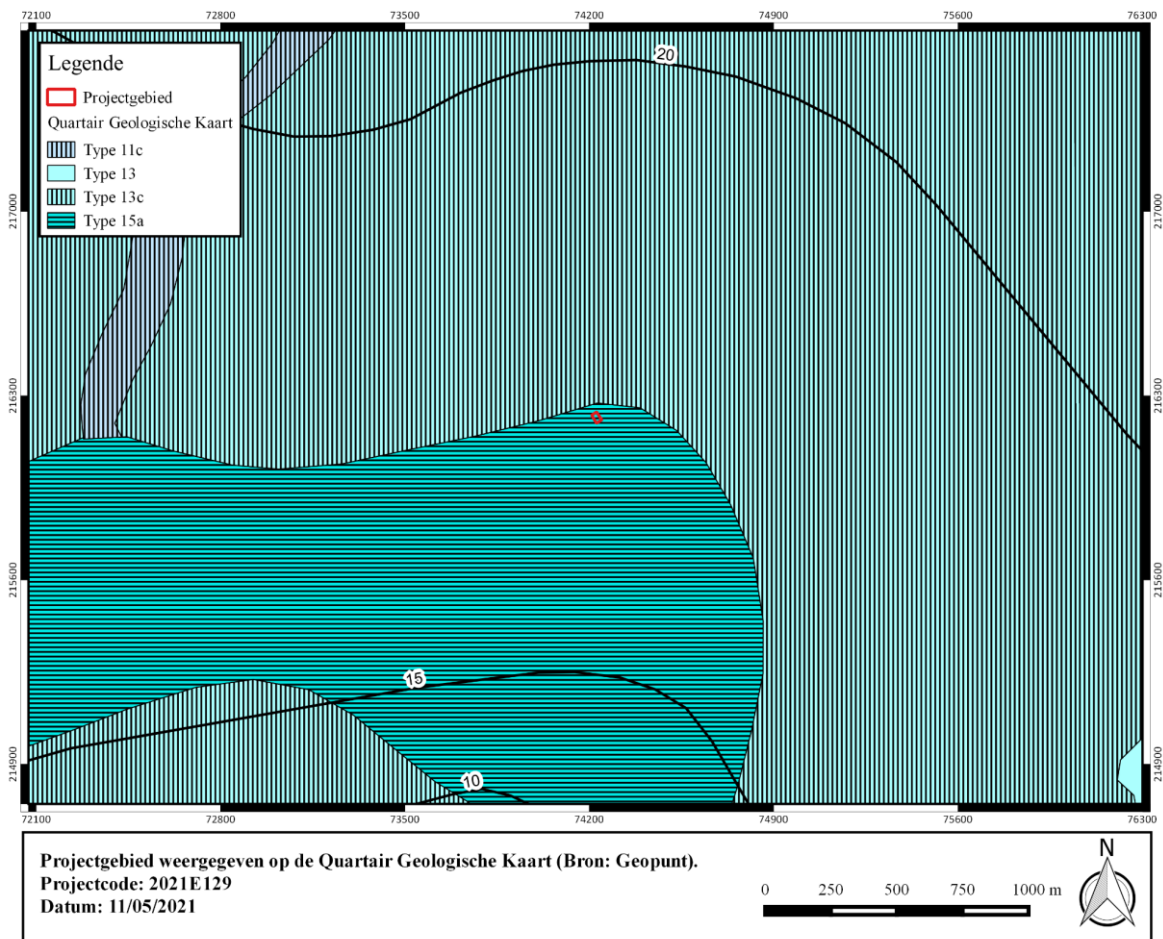

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair type 15a. Het profiel van de Quartaire afzettingen bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Saaliaan, gevolgd door mariene en estuariene getijdenafzettingen van het Emiaan. Hierop rusten fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan en eolische afzettingen van het Weichseliaan tot mogelijk vroeg-Holoceen. Binnen de laat-Pleistocene eolische afzettingen kunnen hellingsafzettingen voorkomen, lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top van het Quartaire profiel is gevormd door fluviatiele afzettingen (organochemisch en premarien inclus) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

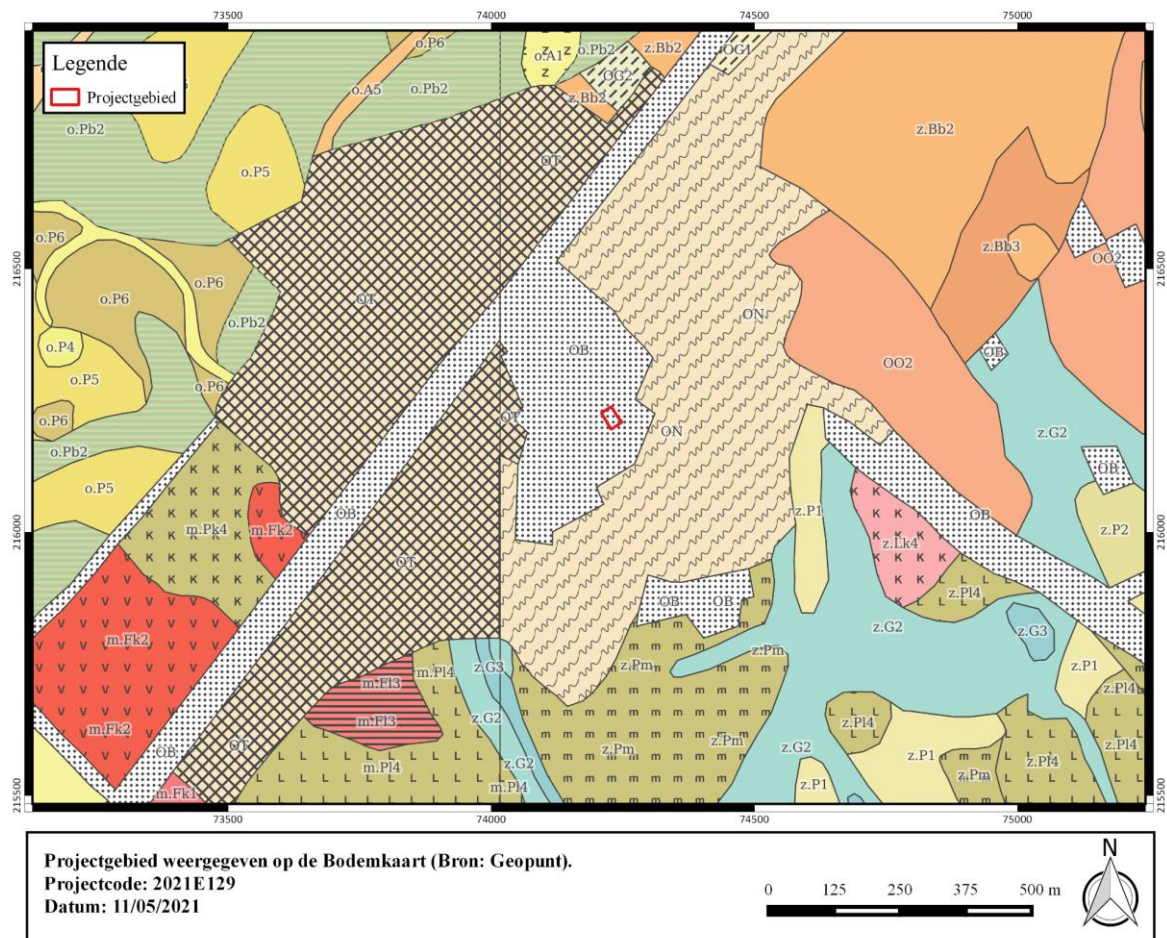

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Onderstaande doorsnede door de Zwingeuil ter hoogte van de weide Solvay werd opgemaakt op basis en gegevens van historisch/topografisch en geologisch onderzoek door P. Jacobus en F. Mostaert en J. Termote. Bij het gebruik van deze doorsnede dient de nodige voorzichtigheid aan de dag gebracht te worden en dient de onderzoeker zich bewust te zijn van een zekere foutenmarge.

De reeds opgestelde opgravingsrapporten leverden slechts summiere gegevens op, maar dankzij archeologisch/geologisch onderzoek kon de basisstratigrafie vastgelegd worden, waarna de datering en verklaring van de lagen via historisch onderzoek achterhaald werd.

De vormingsgeschiedenis blijkt er een van geleidelijk opvullen en ophogen van de zuidelijke oever van de Zwingeuil. De oorspronkelijke geuil had het Pleistoceen hier tot -1 m TAW uitgeschuurd. In de opvulling kunnen een viertal fasen onderscheiden worden. Het onderste pakket – een opslibbingspakket – kwam vóór de periode eind 14^e/begin 15^e eeuw tot stand. Hierop rust een eerste belangrijke opvulling die tot +3,25 m TAW reikt. Deze houdt allicht verband met de infrastructuurwerken ter gelegenheid van de aanleg van de tweede stadsomwalling (eind 14/begin 15 eeuw). Omstreeks het midden van de 15^e eeuw kwam hierop een tweede ophogingspakket waardoor het terrein tot ca. 5 m TAW werd gebracht. Een laatste ophoging daterend van de nieuwe versterkingswerken na 1616 bracht het terrein tot zijn huidige hoogte.¹

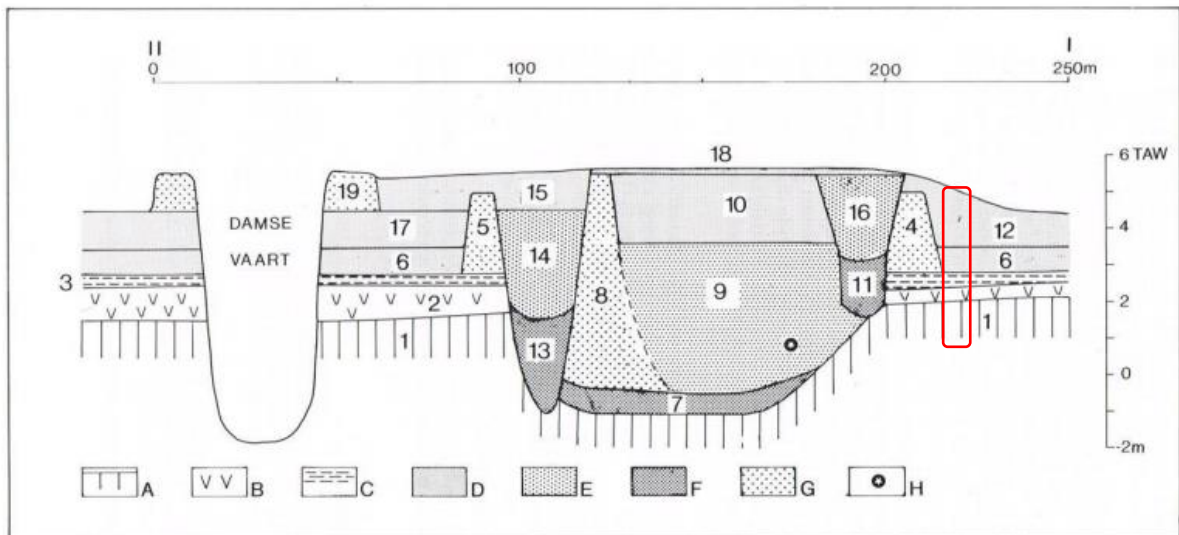
Het projectgebied zelf situeert zich ca. 200 meter ten zuiden van de Damse Vaart. De geplande bodemingrepen (ondergrondse parking) zullen een maximale diepte bereiken tot ca. 1 m TAW. Vermoedelijk wordt ter hoogte van het projectgebied de volledige sequentie aangesneden. De basis bestaat uit pleistocene afzettingen, daarop rust een veenafzetting die is afgedekt door Post-Romeinse kleiafzettingen. Daarboven komen ophogingen van het stadsareaal uit het midden van de 13^e tot eind 14^e eeuw/begin 15^e eeuw voor. De top bestaat uit een ophogingspakket van het stadsareaal tussen eind 14de/begin 15de eeuw en 1810.

Concreet situeert het plangebied zich binnen een wadgebied op de rand van de Zwingeuil. In deze rustige wadcondities is veen afgezet die later is afgedekt door een post-Romeins kleipakket. Dit impliceert dat er onder dit kleipakket sporen kunnen bewaard zijn uit de Metaaltijden – Romeinse periode. In de bovenste lagen is er een trefkans op sporen die te kaderen zijn in de middeleeuwse stadsontwikkeling van Damme. Er is aldus een hoge trefkans voor het aantreffen van sporen binnen de projectgrenzen. De diepere bodemingreep biedt daarenboven een unieke kans om te onderzoeken in welke mate de bodemopbouw in realiteit overeenkomt met de vooropgestelde hypothese.

---

¹ Termote J. 1992: p.35.

Figuur 17: Opbouw van het stadsareaal op de doorsnede door de Zwingel ter hoogte van de weide Solvay, met vermoedelijke locatie plangebied met een rode contour²

Legende: **A.** Pleistoceen. **B.** veen. **C.** Post-Romeinse kleiafzettingen. **D.** ophoging. **E.** Opvulling. **F.** Dichtslibbing. **G.** Dijken en bermen. **H.** Ligging vondscapex opgravingen Duprez.

1. Pleistoceen. 2. Veen. 3. Post-Romeinse kleiafzettingen. 4. Dijk Jacob van Maerlantstraat (Hoogstraat), midden 13de eeuw. 5. Dijk Slekstraat, midden 13de eeuw. 6. Ophoging stadsareaal midden 13de tot eind 14de/begin 15de eeuw. 7. Dichtslibbing Zwingel voor eind 14de/beg. 15de eeuw. 8. Dijk Speistraat, eind 14de/begin 15de eeuw. 9. Opvulpakket Zwingel eind 14de/beg. 15de eeuw. 10. Ophogingspakket ca. 1430. 11. Kille gegraven in 1394-95, opslibbingspakket eind 14de/beg. 15de eeuw – 1616-1620. 12. Ophogingspakket stadsareaal tussen eind 14de/begin 15de eeuw en 1810. 13. Opslibbing en zwinkanaal. 14. Opvulpakket Zwinkanaal, 1810. 15. Ophogingspakket stadsareaal kort na 1810. 16. Opvulpakket Kille, 1616/1620. 17. Ophogingspakket stadsareaal tussen eind 14de/beg. 15de eeuw en 1616/1620. 18. Ophogingspakket 1616/1620. 19. Dijken Damse Vaart 1810.

In 1967 vond een opgravingscampagne plaats tussen de Speistraat en de Slekstraat op de locatie van de oorspronkelijke havenkom, die zich situeerde aan de samenvloeiing van de Reie en het Zwin, tussen de twee sluizen of speien. Volgens de literatuur zou deze havenkom in 1810 opgevuld zijn met afbraakmateriaal en met de aarde van de graafwerken van het kanaal. Op een diepte van 6,75 meter kwam men een rij palen tegen die op een afstand van 30 tot 60 cm van elkaar stonden. Deze waren met elkaar verbonden door planken van ca. 2,5 meter dikte. Deze beschoeiing dateren bleek niet mogelijk. Alle vondsten werden gedaan op de bodem van de middeleeuwse havenkom die bestond uit steengruis en zwart slib. De vondsten bestonden uit munten, spelden, speelgoed, glas, wapens, eetgerei, aardewerk, majolica, tinnen voorwerpen, pijpen, etc. De betrouwbaarheid van deze vondsten is echter twijfelachtig.

In 1969 werd door Ph. Deprez gezocht naar de kaaimuren van de Lieve, aan de oostzijde van de Ketelstraat (ID 73704). Hierbij werd een gedeelte van een sluis blootgelegd. De breedte tussen de wanden bedroeg 3,08 meter en de bekleding was van Doornikse kalksteen. Tijdens rioleringswerken in 1994-1995 voert het IAP onder leiding van Marc Dewilde verschillende werfcontroles uit nabij de Kerkstraat. Zowel ter hoogte van de markt als aan de overzijde van

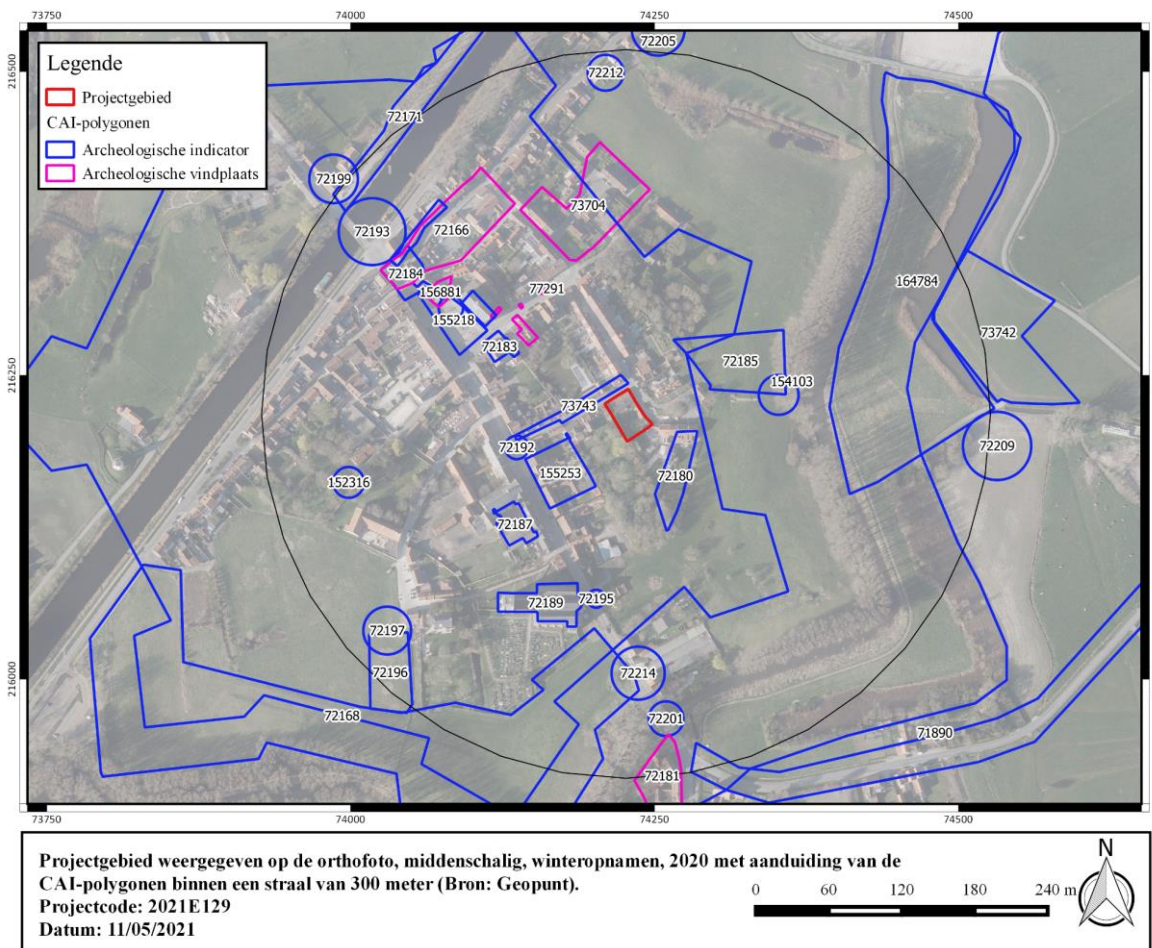
² Termote J. 1992: p.34.

het Sint-Janshospitaal werden drinkwatervoorzieningsputten aangesneden. De aanzet bevindt zich op ruim 4 meter onder het maaiveld. Verder werden de resten van een volledig uitgemetselde havengeul met diepte van 4,5 meter en een bruggenhoofd gelokaliseerd.

Bij een sonderingsonderzoek dat werd uitgevoerd in 2009 door Janiek De Gryse werden twee profielputten geregistreerd. (ID 77291) Bij de eerste profielput werden verschillende opvullingspakketten aangetroffen die in verband gebracht moeten worden met de demping van de Zvingeul, daarnaast werd een houten beschoeiing aangetroffen die bestond uit twee palen en enkele horizontale planken. Het betreft een zeer ondiepe en lichte beschoeiing, die niet als oeverbeschoeiing geïnterpreteerd kan worden. Ook een interpretatie als aanlegsteiger lijkt niet plausibel, gezien de Zvingeul op dat ogenblik omwille van de beperkte diepgang bijna onbevaarbaar geworden was. De beschoeiing was aangelegd op de onderste vullingspakketten van de Zvingeul. Deze beschoeiing werd dus gebouwd nadat de geul reeds ten dele dichtgespoeld of gedempt was.

Verder maakt de CAI voornamelijk melding van laatmiddeleeuwse bebouwing.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

72166	<p>Opgraving (1967); NK: 150 meter</p> <p>Middeleeuwen: In 1967 werden door Ph. Duprez opgravingen ondernomen tussen de Speistraat en de Slekstraat te Damme, waar vroeger in de middeleeuwen de havenkom lag. Door Ph. Duprez werd daar indertijd een grote put gemaakt die om en bij de zeven meter diep was. Op een diepte van ongeveer 6,75 m kwam men op een rij palen die op een afstand van 30 tot 60 cm van elkaar stonden. Ze waren met elkaar verbonden door planken van ongeveer 2,5 cm dikte. Het ontbreken van de stratigrafische gegevens maakt een datering van deze beschroeiing niet mogelijk. De werken werden verdergezet in 1968-1969.</p> <p>Volgens andere gegevens uit de literatuur bestond de bodem van de middeleeuwse havenkom uit steengruis en zwart slib. Het was daarin dat alle vondsten werden gedaan o.a. munten, spelden, speelgoed, glas, wapens, eetgerei, aardewerk, majolica, tinnen voorwerpen, pijpen enz. Deze vondsten zijn echter niet betrouwbaar, daar we van een aantal mensen gehoord hebben dat een deel van dat materiaal helemaal niet in Damme werd gevonden, en dus van andere plaatsen afkomstig is.</p> <p>Ook dient gezegd te worden dat opgravingsverslagen hier eveneens totaal ontbreken, en zelfs het materiaal dat gevonden werd, is grotendeels hetzij in particulier bezit, hetzij gewoon verdwenen. Een miniem deel werd door Duprez geschonken aan het Sint-Jansmuseum te Damme en is besproken door L. Devliegher.</p>
72181	<p>Controle van werken (1970); NK: 150 meter</p> <p>17de eeuw: restanten stadsversterking</p> <p>Bron: Seys Ann, 1982, Archeologisch onderzoek in de gemeente Damme. Prospectie - Analyse - Synthèse, Gent (Deel 2: analyse), pp. 207-208.</p>
73704	<p>Opgraving (1969); NK: 15 meter</p> <p>17de eeuw: In 1969 werd gezocht naar de kaaimuren van de Lieve. Een gedeelte van een sluis werd hierbij blootgelegd. De breedte tussen de wanden bedroeg 3,08 m en de bekleding is van Doornikse kalksteen. Aan de ingang gebruikte men ook baksteen en de vloer bestaat uit natuursteen. Volgens L. Devliegher werd in 1969 een 17de-eeuwse sluis ontdekt.</p> <p>Bron: Seys Ann, 1982, Archeologisch onderzoek in de gemeente Damme, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep archeologie RUG</p>
75171	<p>Controle van werken (1986); NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: Jacob van Maerlantstraat was oorspronkelijk een zwindijk: wordt bevestigd door dit bodemonderzoek. De ophoging van het woonareaal kan op het einde van de 13de eeuw gesitueerd worden - 15de eeuwse woning, 14de eeuwse fundering die wellicht tot de oorspronkelijke kern van de nog bestaande woning teruggaat.</p>

	Bron: Termote, J. 1987: Damme : Stadsarcheologisch onderzoek (W.VI.), Archaeologia Mediaevalis 10, 54.
77291	<p>Controle van werken (2009); NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: Sondering 1: Een sterk organische laag met veel archaeologica: aardewerk (lokaal vervaardigd, Rijnlands), bot (priem), leer (leersnippers, fragmenten van schoenzolen, metaal (kledingaccessoires, huisraad, enkele miniaturen-kinderspeelgoed). Kan in verband gebracht worden met de demping van de Zwingel.</p> <p>Onbepaald: Sondering 1: houten beschoeiing. Werkput: houten constructie, opgebouwd uit een aantal trek- en ankerbalken, aangelegd op de dempingspakketten van de oorspronkelijke Zwingel. De twee houten constructies lijken met elkaar in verband te staan, en wijzen mogelijk op een functie voor de stabilisatie van de oorspronkelijke Zwingel (14de eeuw?).</p> <p>Bron: De Gryse J., 2009. Archeologische begeleiding Jacob Van Maerlantstraat (Damme).</p>
156881	<p>Controle van werken (1986); NK: 150 meter</p> <p>Late middeleeuwen: funderingen en muren. De westmuur ligt in het verlengde van de voorgevel van het huidige stadhuis</p> <p>Bron: Devliegheer, L. 1971: Damme, Archeologie 1971.2, 104-105.</p>

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

72171	<p>Historisch onderzoek; NK: 150 meter</p> <p>Middeleeuwen: kanaal</p>
72183	<p>Historisch onderzoek; NK: 150 meter</p> <p>Late middeleeuwen: Het woonhuis "De Grote Sterre" bestaat uit twee huizen, die dateren uit het einde van de 15de eeuw en het begin van de 16de eeuw. Van belang is de wand tussen de kelders van het linker en het rechterhuis, omdat deze vervaardigd is met bakstenen van 30x14x7 cm grootte. Deze wijzen er immers op dat het hier restanten van 13de eeuwse huizen betreft.</p>
72185	<p>Historisch onderzoek; NK: 150 meter</p> <p>Nieuwe tijd: Bij de Haringmarkt, in het midden van een vroegere courtine, bevindt zich een kazemat, met een tongewelf overdekt. Deze kazemat is een verbouwing van de gewelfde doorgang waarin de Lieve onder een courtine doorliep (ca. 1616-1660). Op de westzijde werd tussen de langsmuren een 3,60 m brede bakstenen muur gemetseld, waarin een rondboogingang van 131 cm</p>

	breedte stak. Tegen de langsmuren werden twee steunberen gebouwd. Deze kazemat is nu nog bewaard.
72187	Historisch onderzoek; NK: 150 meter Late middeleeuwen: Sint-Janshospitaal.
72188	Historisch onderzoek; NK: 150 meter Late middeleeuwen: Het stadhuis werd gebouwd in 1464, op de plaats van de vroegere vervallen halle. Het stadsbestuur ging over tot die beslissing in 1461. In 1464 begon men met de afbraak van het oude stadhuis en kon men reeds beginnen met de bouw van het nieuwe stadhuis. In 1467 was het grootste gedeelte voltooid. In de loop van de volgende eeuwen werden er regelmatig verbouwingen en herstellingen uitgevoerd.
154103	Indicator cartografie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: stadsversterking Damme

Veldprospecties

72168	Veldprospectie (1980); NK: 150 meter 16 ^{de} eeuw: aardewerk
72180	Veldprospectie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: Bij prospectie werd gevonden: Grijs aardewerk, rood aardewerk, steengoed, postmiddeleeuws aardewerk, tegels in rood aardewerk, dakpanfragmenten. Het is mogelijk dat bij deze bouwwerken resten van een verdwenen bewoning - alhoewel daar geen bewijzen voor zijn - werden aangesneden.
72189	Veldprospectie – Dendrochronologie (2009); NK: 150 meter Late middeleeuwen: De O.L.V.-kerk van Damme
72190	Veldprospectie; NK: 250 meter 17 ^{de} eeuw: Bij het uitbaggeren van het Zuidervaartje in 1956 stootte men ten oosten van Damme op twee brede muren die onder de waterspiegel dwars door het vaartje liepen.
72214	Veldprospectie; NK: 250 meter 17 ^{de} eeuw: Bij de kerk bestaan nog twee, van tongewelven voorziene kazematten, oorspronkelijk gelegen aan weerszijden van de O.L.V.-Poort.
73742	Veldprospectie (1981); NK: 150 meter

	Late middeleeuwen en post-middeleeuwen: Bij prospectie werd gevonden: grijs aardewerk, rood aardewerk, steengoed, tegelfragmenten. Mogelijk intrusief materiaal dat door bemesting op de akker is terecht gekomen.
152316	Veldprospectie (1986); 250 meter Late middeleeuwen: fragmenten van 13de eeuwse Limoges-edelsmeedwerk heiligenfiguurtjes vervaardigd van gegoten koper, versierd in champevétechniek en verguld.

Geofysisch onderzoek

164784	Geofysisch onderzoek (2013); NK: 15 meter 17 ^{de} eeuw: Omgrachting aan de buitenzijde van de stadwallen. Het booronderzoek volgend op het geofysisch onderzoek duidt een vulling met veen en humeuze klei.
--------	---

Toevalsvondst

72184	Toevalsvondst; NK: 150 meter Late middeleeuwen: De eerste sluis , de Speye genoemd (soms ook Grote Speye), werd door Brugge in 1234 te Damme gebouwd in hout.
72192	Toevalsvondst; NK: 250 meter Late middeleeuwen: De nu verdwenen fontein "Het Zeugsken"
73743	Toevalsvondst (1953); NK: 250 meter Late middeleeuwen: grafzerk.

Onbepaald

71890	Onbepaald; NK: 150 meter Middeleeuwen: De Oude Sluissedijk
72193	Onbepaald; NK: 250 meter Late middeleeuwen: Sint-Joriskapel
72194	Onbepaald; NK: 150 meter Late middeleeuwen: De fontein op de markt stond voor de oude halle die werd opgericht in 1241. Andries Centurion, zoon van de stadstresorier van Damme, werd met het oprichten van de nieuwe fontein belast en Willem de Bosschere

	van Brussel kreeg de opdracht ernaast een pijp te metselen waarin de sleutel moest komen. Wanneer deze fontein definitief verdween, is niet bekend.
72195	Onbepaald; NK: 250 meter Onbepaald: fontein “Vier Leeuwen”. Wanneer de fontein juist werd opgericht en wanneer ze verdwenen is, is niet bekend. Ze wordt nog weergegeven op een kaart uit 1660.
72196	Onbepaald; NK: 150 meter Late middeleeuwen: Klooster der Nazaretten
72197	Onbepaald; NK: 150 meter Late middeleeuwen: Sint-Agnetenklooster
72199	Onbepaald; NK: 150 meter Late middeleeuwen: fontein
72201	Onbepaald; NK: 150 meter Late middeleeuwen: Stadspoort: de Malepoort; later O.-L.-V.-poort. 17 ^{de} eeuw: aan weerszijden van de poort werd een kazemat gebouwd.
72205	Onbepaald; NK: 250 meter Late middeleeuwen: Monnikeredepoort. De monnikeredepoort werd gebouwd of herbouwd in 1407. De oudste literaire vermelding dateert uit 1413.
72209	Onbepaald; NK: 250 meter Late middeleeuwen: De poort bestond uit een vierzijdig poortgebouw en twee ronde torens.
72212	Onbepaald; NK: 250 meter Middeleeuwen: Met welk doel de Slekke gebouwd werd, is niet bekend. Op de linkeroever stond een torentje en op de rechteroever een gebouw met zadeldak, aldus de cartografische bronnen.
155218	Onbepaald (1993); NK: 15 meter Late middeleeuwen: cisterne, pal voor het stadhuis, de put bestaat uit twee duidelijk onderscheiden gedeelten, die twee bouwfasen weerspiegelen.
155221	Onbepaald (1993); NK: 150 meter Late middeleeuwen: kademuur.
155253	Onbepaald; NK: 250 meter

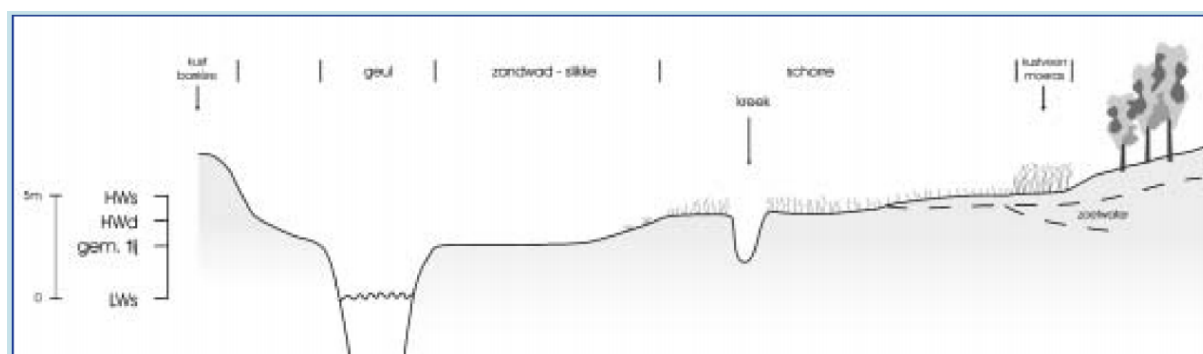
	Late middeleeuwen: drinkwatervoorzieningsput: aanvankelijk in baksteen, nadien in Balegemse kalksteen
--	---

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Typisch voor de kustvlakte zijn haar dynamische karakter en de voortdurende strijd van de mens met het water. Het landschap zoals we dat nu kennen is in principe het resultaat van een tienduizend jaar lange geschiedenis waarin de mens uiteindelijk de hoofdrol heeft verworven. Veeleer dan een reeks duidelijk te onderscheiden transgressies en regressies is de kustvlakte het resultaat van een continue afzetting van o.a. klei en zand.

Door het dagelijkse patroon van wisselende waterstanden ontwikkelden zich verscheidene afzettingmilieus, die zich constant aanpasten aan veranderingen van waterniveau of sedimenttoevoer. De dynamische landschappen zijn slikken, schorren en het zandwad. Deze worden doorsneden door getijdengeulen, het belangrijkste element in een wadgebied. Bij vloed brengen de geulen zeewater in het gebied dat geladen is met fijn zand en klei. Deze vertakken zich in steeds kleinere geulen. Bij eb stroomt het water terug zeewaarts zonder dat de geulen compleet opdrogen. De slikken liggen onder het hoogwaterniveau maar boven het laagwaterniveau en worden aldus dagelijks overstroomd bij vloed maar blijven droog bij eb. Wanneer het landwaarts gedeelte van de slikke hoog genoeg is opgeslibd zodat het niet telkens meer bij hoogtij wordt overspoeld ontstaat een schorre. Enkele bij extreem hoge waterstanden wordt de schorre nog overspoeld. Deze iets hogere platen worden dan vrij vlug gekoloniseerd door zoutminnende planten.³ In de open gebleven iets lagere delen, blijft het water in- en uitstromen bij eb en vloed. Deze kleine depressies zullen de kreken worden naarmate het schorreoppervlak hoger komt te liggen.

Figuur 19: Schematische voorstelling van de verschillende landschappen van het wadgebied in relatie met de waterstanden. HWS: gemiddeld hoogwater bij springtij, HWD: gemiddeld hoogwater bij doodtij, LWS: gemiddeld laagwater bij springtij (Bron: Baeteman, C. p.4.)

Door het stijgen van het zeeniveau na de laatste ijstijd, bereikte de Noordzee zo'n 10.000 jaar geleden onze streken. Door de verhoging van watertafel ontwikkelden zich zoetwatermoerassen met verscheidene waterplanten. Als de planten niet werden afgebroken tot humus kon zich veen vormen (zogenaamd basisveen). De slikken en schorren zijn zeer afhankelijk van het waterniveau en passen zich aan bij de minste niveauverandering. Naarmate de slikken hoger opslibben en de geulen verlanden kan de schorre zich meer zeewaarts gaan uitbreiden, gevolgd door het kustveenmoeras aan de landzijde. In omgekeerde richting kan een deel van schorre plots weer onder invloed komen te staan van het dagelijkse getij als bijvoorbeeld een geul zich zijwaarts verplaatst. Deze zone zal op die manier terug evolueren naar een slikke.⁴

In de loop van de ontstaangeschiedenis van de kustvlakte hebben er zich voortdurend dergelijke verschuivingen van de afzettingmilieus voorgedaan. De sterke zeespiegelrijzing in de periode voor ca. 7500 jaar geleden leidde tot een aanzienlijke landwaartse verschuiving van het

³ Zeebroek, I., Tys, D., Baeteman, C., Pieters, M., 2002, p.10.

⁴ Baeteman, C. 2007, p.5

getijdengebied samen met de afzetting van een bijna 10 meter dik pakket zand en klei bovenop het reeds vermelde basisveen. Op de schorre die zich toen ontwikkelde kwamen vegetatieniveaus tot ontwikkeling die de kans niet hadden om tot veen te evolueren omdat ze zo snel opnieuw werden bedekt door de klei van de opschuivende slikke.

Zo'n 7.500-7.000 jaar geleden was er een eerste vertraging van de zeespiegelstijging, waardoor delen van het wad in zo'n mate opgeslibd geraakten dat er zich schorren konden vormen. Op deze schorren ontwikkelden zich soms opnieuw zoetwatermoerassen (verlandingsveentjes). De getijdengeulen konden de veengebieden weer tijdelijk veranderen in wadgebied. Dit proces van opvulling heeft ertoe geleid dat de afzettingen uit de periode tussen 7.500 en 5.500 jaar geleden bestaan uit een afwisseling van wadsedimenten en veenlaagjes. Juist omwille van de rol van de geulen zijn in het zeewaarts gebied minder en dunnere verlandingsvenen dan in het meer landwaartse gedeelte van de vlakte.

Omdat de zeespiegel zwakker steeg, verloor ze haar rol van stuwende kracht waardoor het veengebied steeds verder uitbreidde en langer standhield. Door een tweede vertraging van zeespiegelstijging tussen 5.500 en 5.000 jaar geleden kon het veen ongestoord blijven groeien en dit voor een periode van minstens 2.000 jaar. Dit zogenaamde oppervlakteveen heeft in de bodem een dikte van 1 tot 2 meter. Dit oppervlakteveen kende ook een enorme laterale uitbreiding en tegen 4800 jaar geleden was nagenoeg de gehele kustvlakte omgevormd tot kustveenmoeras behalve het gebied van de moeren en het zeewaartse gebied waar zand en klei verder werden afgezet. Centraal strekte de kustvlakte zich toen trouwens verder zeewaarts uit dan tegenwoordig.

Het einde van de veengroei situeert zich tussen 4.450 en 1.500 jaar geleden omdat de sedimenten die afgezet werden opnieuw geërodeerd werden. Het getij kon geleidelijk het land weer innemen via grote getijdengeulen die opengebleven waren tijdens de veengroei om de zoetwaterafvoer te verzorgen. Daar waar veengebieden inklonken ontstond nieuwe ruimte voor het afzetten van zand en klei. Deze gebieden evolueerden aldus weer in een wad, waar de schorre zich opnieuw kon uitbreiden. Na verloop van tijd werden deze schorren nauwelijks nog overspoeld door getijden waardoor er zoutwatervegetatie en zoutweiden ontstonden. Langsheen de grote getijdengeulen en zeewaarts bleef de invloed van de getijden groter.⁵

Tijdens deze erosieve fase breidde het netwerk van geulen zich steeds verder uit. Zo kwamen meer en meer grotere delen van het kustveenmoeras in lagere positie te liggen zodat uiteindelijk het netwerk van geulen nagenoeg het gehele kustveenmoeras beïnvloedde. Tegen de ijzertijd en de Romeinse periode was de kustvlakte geëvolueerd tot een dynamisch landschap waar veengebieden evolueerden naar slikken en schorren. In de kustvlakte werd intensief aan zoutwinning gedaan. De Romeinse zoutwinning ging gepaard met aanzienlijke investeringen in het kustlandschap, zoals de aanleg van zoutpannen en drainagesystemen. De meeste Romeinse sites zijn dan ook te situeren in de directe omgeving van getijdengeulen. Er zijn tevens sporen aangetroffen voor Romeinse veenontginningen.⁶ Het plangebied is gedurende deze periode vermoedelijk gelegen op de rand van de Zwingel, waardoor er een verhoogde verwachting is voor sporen uit de Romeinse periode.

Nadat de beddingen van de meeste geulen in de eerste eeuwen van onze tijdsrekening grotendeels opgevuld waren met zand, nam de invloed van de getijden op het wadgebied enigszins af en brak een rustigere periode aan. De periode waarin deze kalme condities overheersten valt samen met de vroege middeleeuwen. Alleen de grootste geulen, zoals de

---

⁵ Baeteman, C. 2007.

⁶ Hillewaert, B. 2011.

Ijzergeul en de Zwingeel bleven nog enkele eeuwen langer open. Het kustgebied bestond in de vroege middeleeuwen uit een dynamisch maar eerder kalm wadgebied met lateraal bewegende geulen die afgezoomd waren door slikken en schorren. Hoewel weinig vondsten gekend zijn, kan aangenomen worden dat de kustvlakte tussen de 4^e en 6^e eeuw ook gebruikt en verkend werd. Vanaf de 7^e eeuw nemen de aanwijzingen en sporen voor bewoning wel toe. Het dichtslibben van talrijke getijdengeulen hield ook in dat er in deze periode een gewijzigde reliëfsituatie ontstond in de kustvlakte. De met zand opgevulde en met klei afgedekte geulbeddingen waren minder onderhevig aan compactie door ontwatering dan de schorren, wat tot gevolg had dat de geulruggen iets hoger in het landschap kwamen te liggen dan de rest van het waddenlandschap (de zogenaamde reliëfinversie).⁷ Op de schorren groeiden zoutminnende planten die zicht goed leenden tot het hoeden van schapen. De hoge schorren en zoutweiden hadden vermoedelijk ook een beperkt potentieel als akkerland.

De historische stadskern van Damme is deels gelegen op een opgevulde kreek - uitgeschuurd door het Zwin tot tegen de oudere kreekrug van de Gapaard, ongeveer 1200 meter ten zuidwesten van Damme – deels op bedijkte en opgeslibde slikken- en schorrengronden.

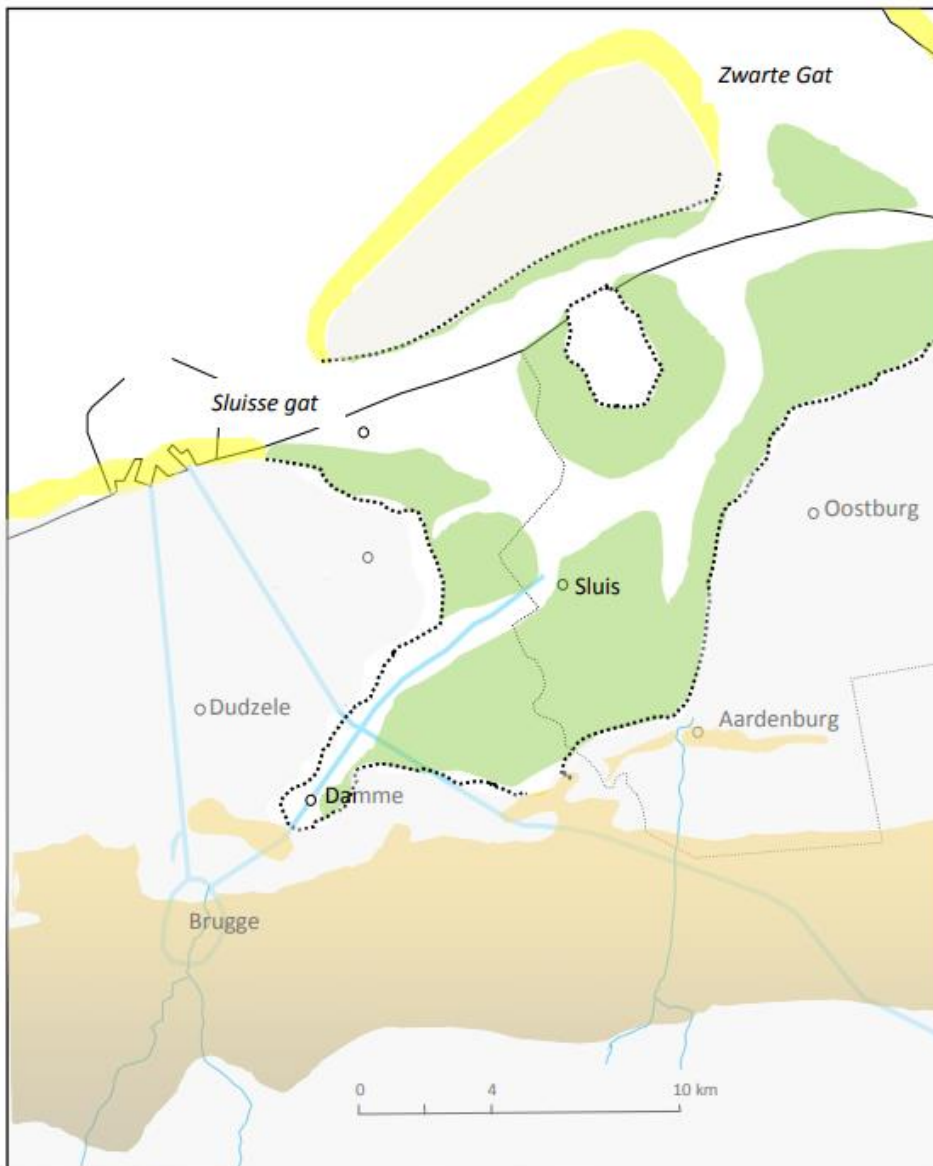
Onder impuls van de graven van Vlaanderen werkte men de schorren geleidelijk om tot meer rendabel akker- en weiland. Dit vormde de start van een reeks bedijkingswerken die hier vermoedelijk eerst op individuele basis en later op meer georganiseerde wijze plaatsvonden. De Gentele vormt een eerste haakse dijk om het gebied van de middenkust ten westen te beschermen. De grote ringdijk rond de Zwinstreek kwam vermoedelijk midden 11de eeuw tot stand. Deze ringdijk bestaat uit 4 segmenten. In wijzerzin zijn het de Evendijk, de Kalvekeetdijk, de Bloedlozendijk en de Krinkeldijk. Eerstgenoemde is zeker niet de oorspronkelijke dijk gezien zijn ligging en rechtlijnig verloop. De oorspronkelijke Evendijk lag duidelijk meer noordwaarts. Ook de zuidelijke dijk, de Krinkeldijk, is mogelijk een latere onderneming, aangelegd na de doorbraak van het Zwin in 1134. Door de aanleg van de Ringdijk moest Brugge een nieuwe verbinding met de zee realiseren. Dit werd het zogenaamde Oude Zwin, dat wel gevormd door een natuurlijke geul, het Reigaarsvliet en een kunstmatige doorsteek door het donk boven Brugge. Door een storm in 1134 ontstond een doorbraak van het Zwin die nieuwe mogelijkheden bood waardoor de oude verbinding zijn betekenis verloor. Langs dit nieuwe geulcomplex ontstonden nieuwe nederzettingen.⁸ Tot de volle middeleeuwen werd het plangebied vermoedelijk nog veelvuldig overspoeld waardoor permanente bewoning niet mogelijk was.

---

⁷ Tys, D. 2002. P.261

⁸ Termote, J. 2012.

Figuur 20: De Zwinstreek omstreeks 1300. De groene zone betreft ingepolderde schorren. (bron: Termote, J. 2012).

Recent maakten Johan Termote en Arnout Zwaenepoel een uitvoerige en overzichtelijk synthese op over het ontstaan en de evolutie van Damme in het kader van een beheersplan voor stad Damme (2019-2020).⁹ Onderstaande beschrijving is volledig gebaseerd op deze synthese.

Damme kwam tot ontwikkeling in de loop van de 12^e eeuw. In 1150 liet de Stad Brugge aan het bevaarbare uiteinde van de Zvingeul een dam met afwateringssluis opwerpen. Deze dam valt samen met de huidige Kerkstraat. De nederzetting die achter deze dijk ontstond groeide uit tot een van de belangrijkste voorhavens van West-Europa, waar belangrijke stapelplaatsen waren gevestigd onder meer voor wijn en haring. In de groei van Damme kunnen twee grote fasen onderscheiden worden. Tot het midden van de 13^e eeuw greep de uitbreiding van de stad plaats achter de Dam en de Oude Sluissedijk. In de 2^e helft van de 13^e eeuw werden gelijklopend met de verdere indijking van de Zvingeul gronden achter de nieuwe dijken langs de Zvingeul ingenomen. Het oorspronkelijke stadsareaal achter de dam was ten noorden begrensd door de Kattestraat. Uit een schenkingsakte uit 1267 is gekend dat de zone tussen de zuidelijke dijk van de Reie (huidige Speiestraat) en de Kattestraat toen nog bestond uit een uitgestrekt schorren-

⁹ Termote, J. Zwaenepoel, A. 2020.

en slikkengebied. Deze grond werd in 1267 door de gravin geschonken aan de stad waarna het vermoedelijk onmiddellijk – na de ophoging – werd bouwrijp gemaakt.

Vanaf het midden van de 13^e eeuw worden ook de gronden aan de zeezijde van de dam geleidelijk ingenomen. Hierbij stak de natuur een handje toe. De geleidelijke opslibbing van het uiteinde van de Zwingel liet toe langs de zijden van de Zwingel nieuwe dijken op te werpen en zo bouwgrond te winnen. Deze dijken lieten hun sporen na in het stratenpatroon van de huidige Jacob van Maerlantstraat en Sleestraat. Deze dijkstraten vormen trouwens nog steeds de basis van het stratenpatroon van de stad. De Kerkstraat, die ooit de eigenlijke dam was, waaraan de stad zijn naam te danken had, vormt nog steeds de enige noord-zuid as. Hierop sluit dan haaks de 'Hoogstraat' aan. Waarschijnlijk had deze straat een tegenhanger, die dan ook ten noorden van de Korenmarkt liep. Hiervan zijn alle sporen echter uitgewist door de aanleg van de Damse vaart. Achter deze dijken kwamen nieuwe gronden vrij. Deze werden vrij vlug door de gravin aan de stad overgedragen. Van twee van deze arealen zijn we ingelicht via de bewaarde schenkingsaktes. Er moeten er ongetwijfeld nog zijn geweest. Zoals hier voren vermeld droeg de gravin in juni 1267 de molen en de molenbeek (het Molenwater) over aan de stad evenals het slikken-schorregronden tussen het Molenwater, de Beenhouwersstraat en de Speiestraat (en de Kerkstraat). In 1272 schonk de gravin een nog belangrijk areaal aan de stad, ditmaal gesitueerd aan de oostzijde van de dam. Die wijk strekt zich als volgt uit: vanaf de hoek van de Speie (= de Gentse Speie?), die naar Monnikerede toe ligt, westwaarts tot de hoek van de Markt en van daar naar de kerk van O.L.Vrouw van Damme (le moustier de Nostre Dame du Dam); vandaar vanaf de kerk in een hoek tot het huis van Jan, zoon van Kristiaan; vanaf die plaats tot het huis, dat aan Wouter van de Maet behoort heeft en vandaar in rechte lijn noordwaarts naar de vermelde hoek van de bovengenoemde Gentse Speie . In dit vierkant is het kanaal van de haven, niet opgenomen alsook alle eigendommen van Willem van der Speie.

Deze laatste waren reeds door haar zoon Gwijde van Dampierre aan deze burger overgedragen. Het overgedragen stadsareaal besloeg dus een vierhoek van ongeveer 300 op 200 m of een oppervlak van om en bij de 6 ha. Deze akte maakt duidelijk dat het areaal zeker in het zuiden reeds (plaatselijk) bebouwd is. Bovendien was een belangrijk gedeelte van de gronden ten zuiden van havendijken geprivatiseerd. Hier duikt de familie Van der Speie op, die met zijn infrastructuurwerken de werking van de haven fel bemoeilijkte. Dit vormde tenslotte één van de redenen voor de klachten van het 'Ghemeente' van Damme enkele jaren later. Werden deze gronden eerst verkaveld alvorens vrij gegeven voor bebouwing of nam de stad deze taak op zich? Dit is niet duidelijk. In het zuidelijke areaal ten oosten van de Kerkstraat, is dit regelmatige patroon van evenwijdige straten nog duidelijk te zien in de percellering. Via het kaartenmateriaal en de geschreven bronnen kan het patroon verder gereconstrueerd. De verkaveling gebeurde op basis van een aantal evenwijdige straten aangelegd haaks op de havengeul. Vanaf de Kerkstraat kennen we de Sterrestraat, en vervolgens de huidige Corneliestraat, de Westerse Uutstraat, de Oosterse Uutstraat en de Uiterste Uutstraat. Dwarsstraten in dit areaal vertrekkend vanaf de Kerkstraat zijn de huidige Pottenbakkersstraat en de verdwenen Paardestraat, die aanzette recht tegenover de O.L.Vrouwekerk. Eerst genoemde straat werd reeds vanaf ca. 1300 de Katharinastraat genoemd . Hoe ver deze straten in zuidelijke richting doorliepen is niet duidelijk. Vermoedelijk wilde men hiermee de buitenparochie Sint-Katharina in het nieuwe stadsareaal opnemen (of aansluiten), maar in hoever deze verbindingsstraten ook zijn gerealiseerd, is niet duidelijk.

Het is in deze periode tussen de volle en late middeleeuwen dat het plangebied binnen het stadsareaal werd opgenomen. Hiertoe werden de bedijkte schorregronden eerst opgehoogd. Er is binnen de projectgrenzen dus een hoge verwachting voor het aantreffen van bewoningssporen vanaf eind 13e-begin 14e eeuw.

De haven van Damme vormde het economisch centrum van de stad. Het geheel bestond uit drie delen die gescheiden waren door speien, uitgerust met schofdeuren. De haven lag tussen twee dijken waarvan het tracé nu nog bewaard is in de loop van de Speie- en Slekstraat. De vroegste documenten van de haven dateren reeds uit 1236. Aan de zijde van de Korenmarkt werd de haven reeds in 1269 met een houten kraan uitgerust. In het havengebied situeerden zich drie molens. De speien worden in de teksten de Grote en de Kleine Speie genoemd. De Grote Speie was gesitueerd op de eigenlijke dwarsdijk (Kerkstraat) op het uiteinde van de Reie. Deze constructie was geëvolueerd uit de uitwateringssluis onder de dam. De Kleine Speie, of de zogenaamde Slekke, lag, in de 16de eeuw althans, ter hoogte van de huidige panden Slekstraat 20-21. De havenkolk was op deze wijze ruim 300 m lang. Waar de Kleine Speie in de 13de eeuw lag, is nog niet met zekerheid te bepalen. Ten oosten van de Dam/Kerkstraat waren aan de beide zijden van het Zwin ruime marktpleinen aangelegd. Het zijn de huidige Grote Markt en de Korenmarkt, die kort na 1815 bij de aanleg van Damse Vaart is weggegraven. Deze pleinen sloten oorspronkelijk rechtstreeks aan op de havendijken. Op deze pleinen waren de grote stenen handelspanden – de zogenaamd stenen - met opslagplaatsen geconcentreerd.

De zone tussen de Speiestraat en de Jacob van Maerlantstraat ten oosten van de Halle werd blijkbaar niet opgehoogd en bleef slikke schorre. Dit areaal wordt als *De Hemme* in de teksten vermeld. Vermoedelijk werd deze lage zone als waterreservoir voor een getijdenmolen gebruikt. In 1360 verleende Brugge aan de stad Damme de toelating om een speie in de dijk te maken, waarop een waterloop aansloot die toeliet de goederen te laden en de te lossen bij de halle en de Jacob van Maerlantstraat.

Het havenareaal van Damme op de kaart van van Deventer, ca.1550. Het geheel bestaat uit de Reie (1), de tussenliggende kolk (2) en het Zwin met getijdenregime (3). Afgebeeld zijn de Grote (4) en Kleine Speie uit 1548 (5), de Grote (6) en Kleine Gentse Speie (7).

Bezijden liggen de Grote Markt (10) en de Koornmarkt(11). In de Kille (8) ligt een waterloop, die evenwijdig loopt met de Jacob Van Maerlantstraat (9).

Figuur 21: Het havenareaal van Damme op de kaart van Deventer, ca. 1550, het plangebied is aangeduid met een rode contour (bron: Termote, J. Zwaenepoel, A. 2020: p.16).

De eerste stadsversterking wordt eind de 13^e eeuw aangelegd. Aanleiding hiervoor vormde het conflict tussen de Franse Koning en de graaf van Vlaanderen. De stadsversterking omsluit het

toenmalige stadsareaal. De uitwerking bestond uit een dubbele gracht die was uitgerust met een achterliggende aarden wal met (later versteende) poorten op de uitvalswegen. Het stadsareaal dat werd omsloten, bedroeg ongeveer 57 ha.

De stad Damme is eind 13de – begin 14de eeuw reeds over zijn economisch hoogtepunt heen. Het zwaartepunt van de havenactiviteit verschoof geleidelijk naar de plaats Lamminsvliet, het latere Sluis. De stad hield zich staande dankzij de talrijke stapelrechten o.m. op wijn en haring. Bovendien zet de stad Brugge alles op alles om de waterverbinding met het Zwin in stand te houden.

Het eind van de 14de eeuw werd gekenmerkt door een grote politieke onrust. Er is de latente dreiging van een Engelse inval. Wanneer de Vlaamse graaf Lodewijk van Male in 1384 stierf, kwam het graafschap via het huwelijk van erfdochter Margaretha van Male binnen het Bourgondische Rijk. Hertog Filips de Stoute, haar echtgenoot, liet daarop het graafschap in staat van paraatheid brengen door de bouw van een reeks nieuwe of aangepaste stadsversterkingen te stimuleren. Bovendien werd de regio in 1394 getroffen door een stormvloed, die belangrijke schade veroorzaakte aan de haveninfrastructuur. Na de troebele periode van de 14^e eeuw werd de haveninfrastructuur vernieuwd. In de omgeving van de haven kwamen op deze manier nieuwe bouwterreinen vrij. Het terrein van de Hem wordt opgehoogd en herwerkt. In 1433 werd een deel van de Hem in erfelijke rente uitgegeven aan de Sint-Jorisgilde. Hier verrees nog in het tweede kwart van de 15^e eeuw het schuttershof Sint-Joris.

1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Deventerkaart geeft geen bebouwing weer binnen de contour van het plangebied. Het verloop van de huidige Pottenbakkersstraat is reeds duidelijk waarneembaar. Ook de Haringmarkt is duidelijk te herkennen. Het tracé van de Haringmarkt in het verlengde van de Corneliestraat gaat allicht terug op de dijksector van de Evendijk B. Deze dijk werd aangelegd vanaf de tweede helft van de 11e eeuw met duidelijke zwenking richting zuidoosten om het drassige terrein te vermijden. Mogelijk stond in de middeleeuwen ter hoogte van de Haringmarkt de uitlaatsluis van de 13e eeuwse grafelijke watermolen. De huidige benaming refereert naar het invoer- en stapelrecht op haring dat de stad Damme bezit van de 13e tot de 16e eeuw. De nabije ligging van de Sint-Katharinapoort is duidelijk waar te nemen. Mogelijk is de hoedanigheid van het gebouw ten oosten van het plangebied in verband te brengen met de marktactiviteiten die zich op dat moment ter hoogte van de Haringmarkt ontplooiden. Op de Deventerkaart is de contour van de Bourgondische stadsgracht, aangelegd in 1391-1400, duidelijk te zien. Het onderzoeksterrein situeert zich binnen deze gracht. Op het plan van Marcus Gerards is het bouwblok waarbinnen het projectgebied zich situeert duidelijk bebouwd.

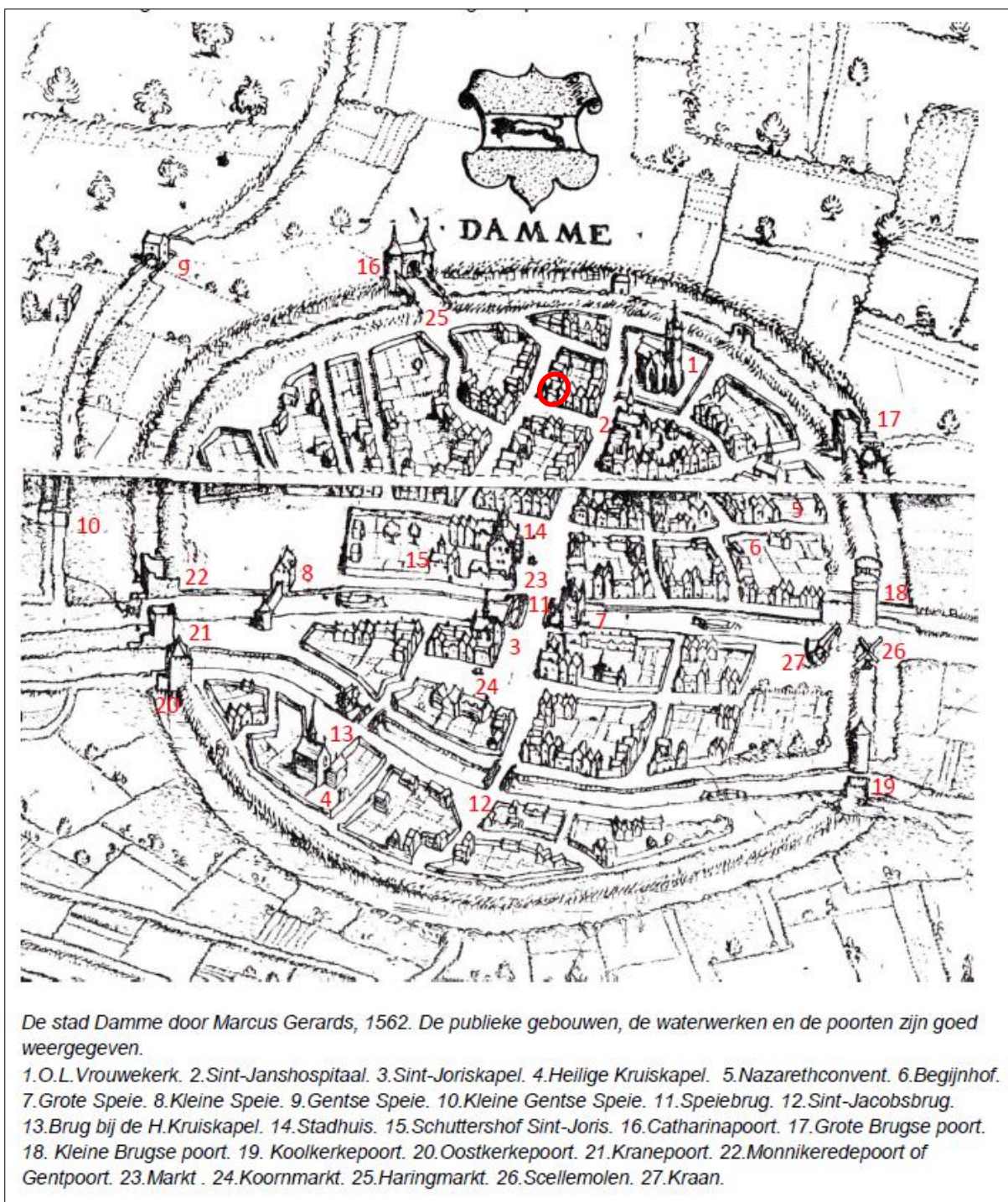
Op 6 februari 1701 namen de Fransen binnen het kader van de Spaanse Successieoorlog de leiding van de vesting Damme over. Senneton de Chermont maakte hierbij een toestandbeschrijving van de vesting. De vestingen werden aangepast. Zo werd o.a. een nieuw Hoornwerk gerealiseerd.

Op basis van een ruim aantal 18^e eeuwse kaarten kan een duidelijk beeld geschept worden van de toestand van het plangebied in deze periode. Op de plannen van 1702 en 1703 is een rechthoekig gebouw te zien langsheen de straatzijde van de Haringmarkt. Tegen het midden van de 18^e eeuw is tevens bebouwing aanwezig aan de straatzijde van de Pottenbakkersstraat. **Opvallend is dat op de kaarten van het begin van de 18^e eeuw een smalle waterloop aanwezig is precies ten westen van het projectgebied. Dit maakt dat het plangebied geschikt was voor ambachtelijke activiteiten waarbij de aanvoer van water belangrijk was. Het toponiem Pottenbakkersstraat is alvast een duidelijk indicatie dat zich in de omgeving van het projectgebied economische activiteiten ontplooiden.** De hoedanigheid van de gebouwen is op de 18^e-eeuwse kaarten niet gespecificeerd. De rest van het terrein staat gekarteerd als tuinzone.

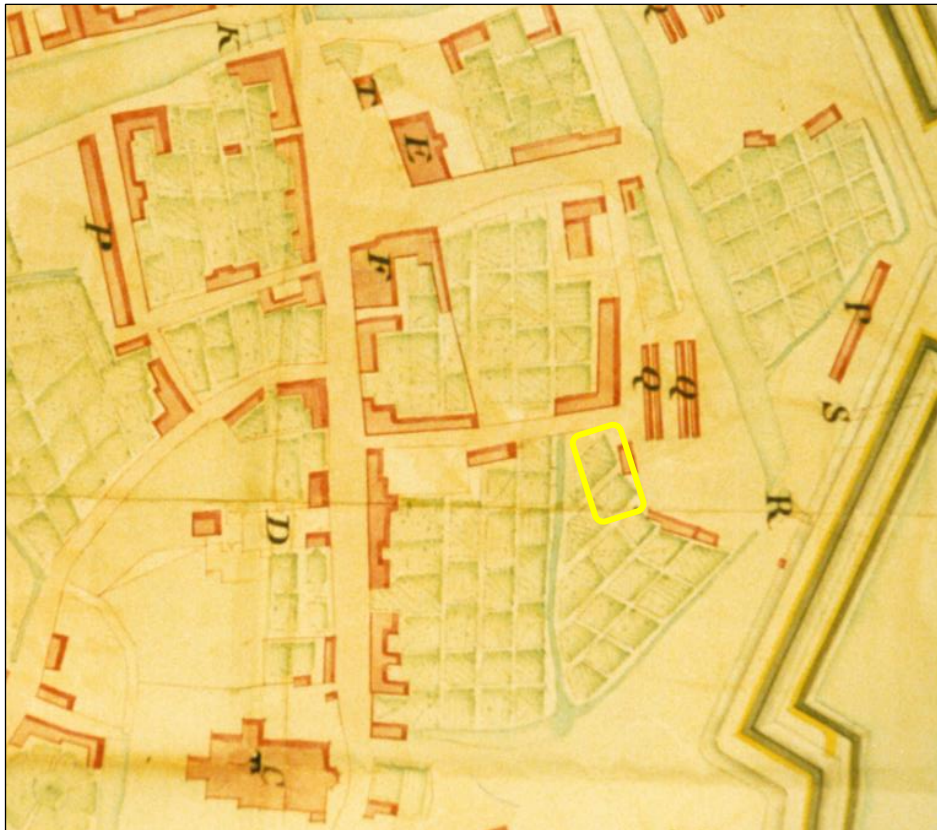
Op de Atlas der Buurtwegen zijn langs de noord- en oostzijde van het plangebied een ruim aantal kleine woningen waar te nemen. Aan de noordzijde van het plangebied zijn deze kleine eenlaagshuisjes deels bewaard. Deze zijn thans wel uitgebreid in zuidelijke richting door middel van een recentere aanbouw. Aan de oostzijde is de bebouwing op heden geëvolueerd tot garage met bijhorende koterij. De oorspronkelijke gevels zijn wel nog aanwezig. Op de Atlas der Buurtwegen en de kaarten uit het eerste kwart van de 20^e eeuw sluiten de gebouwen nog bij elkaar aan. Op vandaag is het gebouw aan de hoek van de Haringmarkt en Pottenbakkersstraat gesloopt waardoor de bebouwing is geëvolueerd tot twee vrijstaande gebouwen. Op de kaarten van het begin van de 20^e eeuw lijkt het westelijk gebouw van de rij woningen aan de Pottenbakkersstraat iets groter dan op de Atlas der Buurtwegen.

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (bron: KBR).

Figuur 23: De stad Damme door Marcus Gerards, 1562 met aanduiding van de publieke gebouwen de waterwerken en de poorten (bron: Termote, J. Zwaenepoel, A. 2020: p. 23).

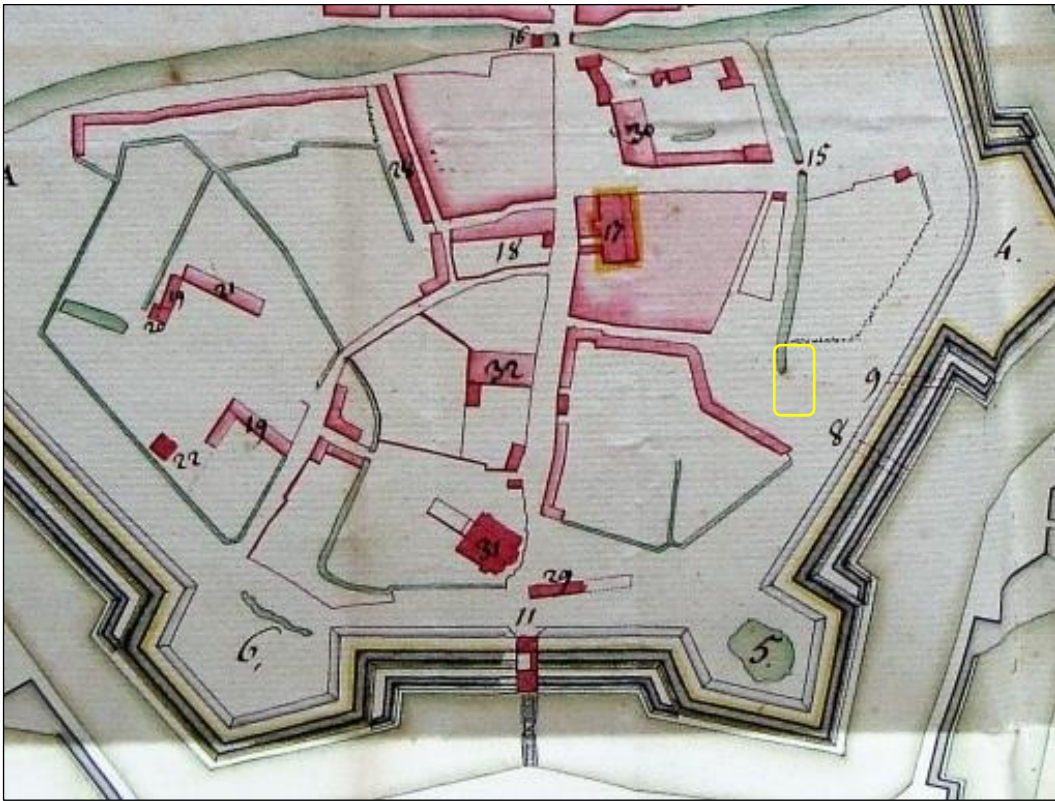

Figuur 24: Plan van 1702 (Stadsarchief Damme).

Figuur 25: Plan van Senneton de Chermont, 1703 (Bron: Stadsarchief Damme).

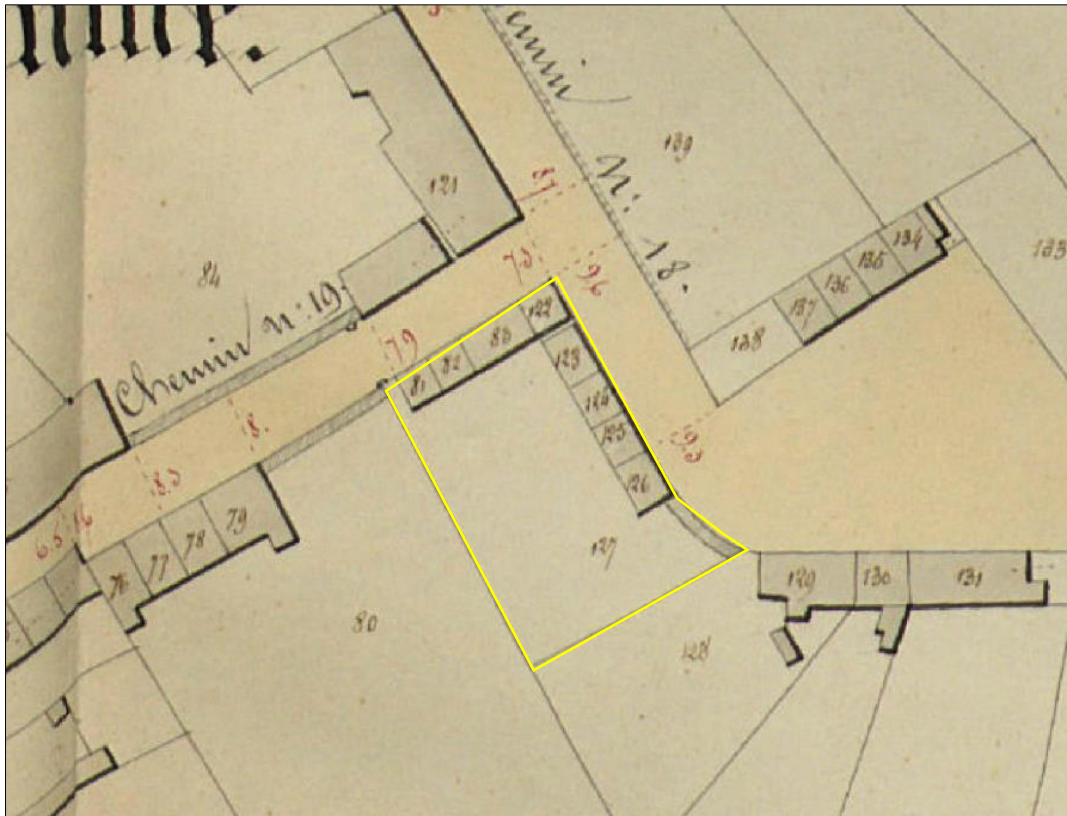

Figuur 26: Plan van Damme, 1746 (Bron: Stadsarchief Damme).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1884 (Bron: Cartesius).

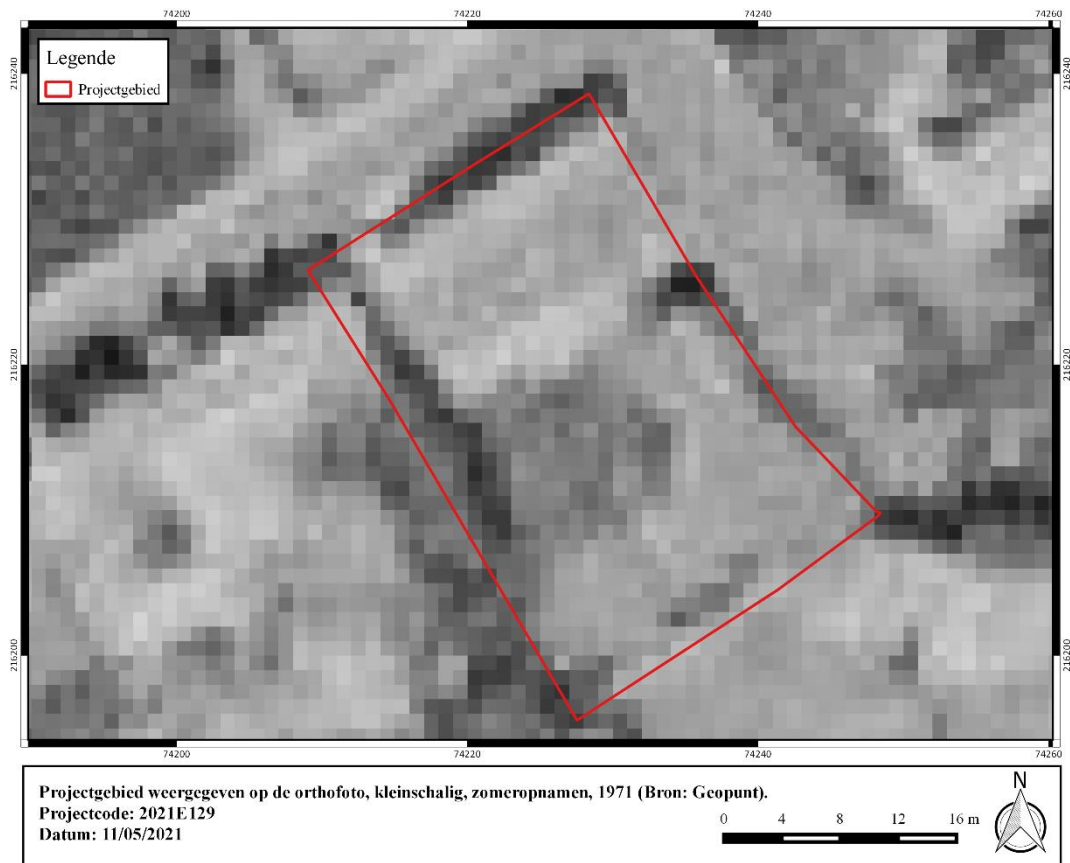
Figuur 30: projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1910 (Bron: Cartesius).

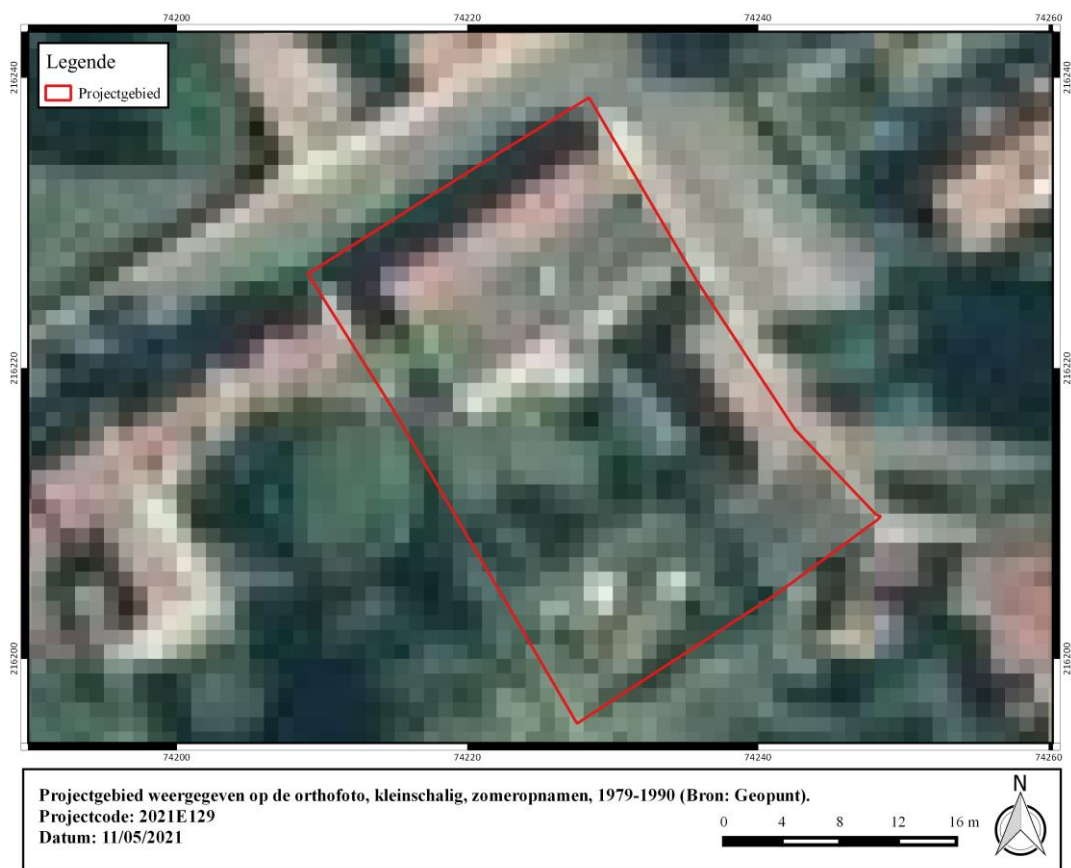
1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de oudste luchtopname is de huidige toestand te herkennen.

De bebouwing aan de straatzijde van de Pottenbakkersstraat bestaat uit twee woonhuizen die teruggaan op 4 éénlaagshuisjes uit de eerste helft van de 19e eeuw, met recentere achterbouw. Het gebouw centraal betreft een garage met aangrenzende koterij. Dit gebouwenbestand is op heden niet onderkelderd. Aangrenzend bij het gebouw situeert zich een terras in betondallen. De rest van het terrein is ingericht als tuinzone.

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 827 m²; de geplande bodemingrepen hebben betrekking op de volledige oppervlakte van het terrein; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan binnen woongebied. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Damme. Het terrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt.

De historische bureaustudie wijst uit dat het plangebied zich binnen een wadgebied op de rand van de Zwingeuil situeert. In deze rustige wadcondities is veen afgezet die later is afgedekt door een post-Romeins kleipakket. Dit impliceert dat er onder dit kleipakket sporen kunnen bewaard zijn uit de Metaaltijden – Romeinse periode. In de bovenste lagen is er een trefkans op sporen die te kaderen zijn in de middeleeuwse stadsontwikkeling van Damme. Er is aldus een hoge trefkans voor het aantreffen van sporen binnen de projectgrenzen. De diepere bodemingreep (ondergrondse parking met een maximale diepte tot ca. 1 m TAW) biedt daarenboven een unieke kans om te onderzoeken in welke mate de bodemopbouw in realiteit overeenkomt met de vooropgestelde hypothese over de opvulling van de Zwingeuil.

Op de Deventerkaart is de contour van de Bourgondische stadsgracht, aangelegd in 1391-1400, duidelijk te zien. Het onderzoeksterrein situeert zich binnen deze gracht. Het terrein is volgens deze kaart onbebouwd. Het verloop van de huidige Pottenbakkersstraat is reeds duidelijk waarneembaar. Ook de Haringmarkt is duidelijk te herkennen. Op het plan van Marcus Gerards is het bouwblok waarbinnen het projectgebied zich situeert wel bebouwd.

Op basis van een ruim aantal 18^e-eeuwse kaarten kan een duidelijk beeld geschept worden van de toestand van het plangebied in deze periode. Op de plannen van 1702 en 1703 is een rechthoekig gebouw te zien langsheen de straatzijde van de Haringmarkt. Tegen het midden van de 18^e eeuw is tevens bebouwing aanwezig aan de straatzijde van de Pottenbakkersstraat. Opvallend is dat op de kaarten van het begin van de 18^e eeuw een smalle waterloop aanwezig is precies ten westen van het projectgebied. Dit maakt dat het plangebied geschikt was voor ambachtelijke activiteiten waarbij de aanvoer van water belangrijk was. Het toponiem Pottenbakkersstraat is alvast een duidelijk indicatie dat zich in de omgeving van het projectgebied economische activiteiten ontplooiden. De hoedanigheid van de gebouwen is op de 18^e-eeuwse kaarten niet gespecificeerd.

Het 19de-eeuwse kaartmateriaal geeft tot slot langs de noord- en oostzijde van het plangebied een ruim aantal aaneengesloten kleine woningen weer. Aan de noordzijde van het plangebied zijn deze kleine eenlaagshuisjes tot op heden deels bewaard. Deze zijn thans wel uitgebreid in zuidelijke richting door middel van een recentere aanbouw. Aan de oostzijde is de bebouwing op heden geëvolueerd tot garage met bijhorende koterij. Op vandaag is het gebouw aan de hoek van de Haringmarkt en Pottenbakkersstraat gesloopt waardoor de bebouwing is geëvolueerd tot twee vrijstaande gebouwen. Het aanwezige gebouwenbestand is op heden niet onderkelderd. Aangrenzend bij het gebouw situeert zich een terras in betondallen. De rest van het terrein is ingericht als tuinzone.

Gezien de ligging van het plangebied in het centrum van de stad is de archeologische verwachting hoog. Concreet is er verwachting naar metaaltijden, romeins, middeleeuwse, nieuwe en nieuwste tijden structuren zoals grondsporen, (bakstenen) funderingen, vloerniveaus, ophogingspakketten, alsook achtererfstructuren zoals waterputten, beerputten. Ook resten van ambachtelijke activiteiten (o.a. pottenbakkers) kunnen zeker binnen het plangebied voorkomen gezien de ligging van het plangebied langsheen een voormalige waterloop.

Het advies heeft betrekking op het volledige plangebied dat verstoord wordt door de geplande werken (827m²). In totaal worden 4 proefputten aangelegd ter hoogte van de geplande werken om het archeologisch bodemarchief te evalueren.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

BAETEMAN, C. (2007). De ontstaansgeschiedenis van onze kustvlakte, in: De Grote Rede 18. De Grote Rede: Nieuws over onze Kust en Zee, 18: pp. 2-10

DE GRUYSE, J. (2009): Archeologische begeleiding Jacob Van Maerlantstraat (Damme), Damme

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

NGI Cartesius

Stadsarchief Damme

TERMOTE, J. & ZWAENEPOL, A. (2020). Beheerplan Stadsgezicht stadskern van Damme, Provincie West-Vlaanderen, 122p.

TERMOTE J. & DE MEULEMEESTER J. (1984): Damme (W.-VL.): Terreinverkennde opgraving op de weide Solvay, Archeologie, 141.

TERMOTE. (2012). Ontstaan en landschapsgeschiedenis van de Zwinstreek, 12p.

TYS D. (2002). De inrichting van een getijdenlandschap. De problematiek van de vroegmiddeleeuwse nederzettingsstructuur en de aanwezigheid van terpen in de kustvlakte: het voorbeeld van Leffinge (gemeente Middelkerke, prov. West-Vlaanderen), in: Archeologie in Vlaanderen VIII - 2001/2002, pp. 257-279

VAN RANST, E. & SYS, C. (2000). Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

ZEEBROEK I. E.A. (2002), *Van schorre tot slagveld: een verkenning van het landschap van Testerep, Leffinge en Oostende van de vroege Middeleeuwen tot het beleg van Oostende (1601-1604)*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen

